មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា
Cambodian Center for Human Rights

ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៦

សៀវភៅណែនាំអំពី

ធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា

ឧបត្ថម្ភដោយ

Fair Green and Global Alliance

អំពីមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា និងអង្គការអាក់សិនអេត ប្រចាំនៅកម្ពុជា

សៀវភៅណែនាំអំពីធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា ("សៀវភៅណែនាំ") គឺជាសមិទ្ធផលរបស់ "គម្រោងពង្រឹងសមត្ថភាពអង្គការសង្គមស៊ីវិលក្នុងការតស៊ូមតិ ដើម្បីលើកកម្ពស់ការគោរពសិទ្ធិមនុស្សពីសំណាក់ក្រុមហ៊ុនសាជីវកម្មក្នុងវិស័យដីធ្លី" ដែលជាគម្រោងធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្សអនុវត្តរួមគ្នាដោយមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា ("ម.ស.ម.ក") និងអង្គការអាក់សិនអេតប្រចាំនៅកម្ពុជា។ គម្រោងនេះមានគោលបំណងលើកកម្ពស់ឱ្យមានការគោរពសិទ្ធិមនុស្សកាន់តែច្រើនឡើងនៅក្នុងចំណោមក្រុមហ៊ុនសាជីវកម្ម ដែលធ្វើប្រតិបត្តិការក្នុងវិស័យដីធ្លីនៅកម្ពុជា។ គម្រោងនេះនឹងត្រូវអនុត្តក្នុងរយៈពេល ៥ ឆ្នាំ ចាប់ពីឆ្នាំ២០១៦ ដល់ឆ្នាំ ២០២០ ដោយទទួលបានការគាំទ្រផ្នែកថវិកាពីសម្ពន្ធភាពសកលដើម្បីយុត្តិធម៌ និងបរិស្ថាន (Fair Green and Global Alliance) ដែលជាសម្ពន្ធអង្គការសង្គមស៊ីវិលនៃប្រទេសហូឡង់ ផ្តោតសំខាន់ទៅលើក្រុមប្រតិបត្តិរបស់ក្រុមហ៊ុនសាជីវកម្ម ពាណិជ្ជកម្ម និងការវិនិយោគ ព្រមទាំងប្រព័ន្ធហិរញ្ញវត្ថុ និងពន្ធដារ។

ខ្លឹមសារទាំងមូលនៃសៀវភៅនេះជាទំនួលខុសត្រូវទាំងស្រុងរបស់ ម.ស.ម.ក និងពុំឆ្លុះបញ្ចាំងពីទស្សនៈរបស់សម្ពន្ធភាពសកលដើម្បីយុត្តិធម៌ និងបរិស្ថានដែលជាសម្ពន្ធអង្គការសង្គមស៊ីវិលនៃប្រទេសហូឡង់ទេ។

ម.ស.ម.ក ជាអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល មិនចូលបក្សសម្ពន្ធ ឯករាជ្យ ដែលធ្វើការដើម្បីលើកកម្ពស់ និងការពារលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស ពិសេសសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយនៅក្នុងព្រះរាជណាចក្រកម្ពុជា។ ចក្ខុវិស័យរបស់ ម.ស.ម.ក គឺចង់ឱ្យកម្ពុជាក្លាយទៅជាព្រះរាជាណាចក្រមួយគ្មានអំពើហិង្សា ដែលប្រជាពលរដ្ឋទទួលបានសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានមានសមភាព និងត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យចូលរួមក្នុងលិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងទទួលបានប្រយោជន៍ពីការអភិវឌ្ឍប្រទេស។

ចក្ខុវិស័យរបស់អង្គការអាក់សិនអេត គឺចង់បានពិភពលោកមួយដែលគ្មានភាពក្រីក្រ និងភាពអយុត្តិធម៌ ដែលក្នុងនោះមនុស្សគ្រប់រូបទទួលបានសិទ្ធិរស់រានមានជីវិតប្រកបដោយសេចក្តីថ្លៃថ្នូរ។

សំណួរ និងមតិយោបល់ត្រឡប់

ប្រសិនបើអ្នកមានសំណួរ ឬត្រូវការព័ត៌មានបន្ថែមអំពីសៀវភៅណែនាំនេះ ឬប្រសិនបើអ្នកចង់ផ្តល់មតិយោបល់ណាមួយ សូមផ្ញើអ៊ីម៉ែលមកកាន់ ម.ស.ម.ក តាមរយៈ info@cchrcambodia.org ឬ សូមទាក់ទងតាមរយៈអាសយដ្ឋាន ផ្ទះលេខ៧៩៨ ផ្លូវលេខ៩៩ សង្កាត់បឹងត្របែក ខណ្ឌចំការមន រាជធានីភ្នំពេញ កម្ពុជា។

ទូរសព្ទ ៖ +៨៥៥ (០) ២៣ ៧២ ៦៩ ០១ ឬ ទូរសារ ៖ +៨៥៥ (០) ២៣ ៧២ ៦៩ ០២

គេហទំព័រ ៖ www.cchrcambodia.org

BY NC SA

មាតិកា

ទំព័រ

អក្សរកាត់......iv
និយមន័យ......vi
សេចក្តីផ្តើម......1
អំពីសៀវភៅណែនាំនេះ......1
ហេតុអ្វីបានជាសៀវភៅណែនាំនេះមានសារៈសំខាន់?......1
១. សេចក្តីផ្តើមស្តីពីធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្ស......3
១.១ អ្វីទៅជាសិទ្ធិមនុស្ស?......3
១.២ តើសិទ្ធិមនុស្សត្រូវបានការពារដោយរបៀបណា?......5
១.២.១ សិទ្ធិមនុស្សក្នុងច្បាប់ជាតិ......5
១.២.២ សិទ្ធិមនុស្សក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ......7
១.៣ សិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងបរិបទធុរកិច្ច......9
១.៣.១ ធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្សក្នុងប្រទេសកម្ពុជា......9
១.៣.២ សិទ្ធិ និងការទទួលខុសត្រូវ......11
១.៣.៣ ធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្ស ធៀបនឹងការទទួលខុសត្រូវរបស់សាជីវកម្មចំពោះសង្គម......12
២. គោលការណ៍ណែនាំរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្ស......14
២.១ តើអ្វីជាគោលការណ៍ណែនាំ?......14
២.២ កាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋក្នុងការការពារសិទ្ធិមនុស្ស......15
២.៣ ទំនួលខុសត្រូវរបស់ធុរកិច្ចក្នុងការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស......17
២.៤ ការផ្តល់ដំណោះស្រាយ......21
២.៥ ផលប្រយោជន៍នៃគោលការណ៍ណែនាំ......23
២.៥.១ តើគោលការណ៍ណែនាំមានប្រយោជន៍យ៉ាងដូចម្តេចខ្លះ?......23
៣. គោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ......26
៣.១ តើគោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ គឺជាអ្វី?......26
៣.២ តើគោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិនិយាយអ្វីខ្លះអំពីបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្ស?......27
៣.៣ ការប្រើប្រាស់គោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ នៅក្នុងស្ថានភាពជាក់ស្តែង......28
៣.៤ ការអនុវត្តគោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ នៅក្នុងបរិបទកម្ពុជា......32
៤. គោលការណ៍ណែនាំស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការស្បៀងនិងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិ ស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់......35

៤.១ តើគោលការណ៍ណែនាំស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការស្បៀងនិងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិ ស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់ គឺជាអ្វី? 35
៤.២ តើអង្គការសង្គមស៊ីវិលអាចប្រើប្រាស់គោលការណ៍ណែនាំស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការស្បៀងនិងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិ ស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់ បានដោយរបៀបណា? 37
៤.៣ ការប្រើប្រាស់គោលការណ៍ណែនាំស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការស្បៀងនិងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិ ស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់ ដើម្បីការពារសិទ្ធិមនុស្ស 38
៤.៤ អភិបាលកិច្ចល្អនៃការកាន់កាប់ក្នុងស្ថានភាពជាក់ស្តែង 39
ឯកសារយោង 42

អក្សរកាត់

អាស៊ាន	សមាគមប្រជាជាតិអាស៊ីអាគ្នេយ៍
កម្ពុជា	ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ម.ស.ម.ក	មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា
ស៊ី.អេស.អ	ការទទួលខុសត្រូវរបស់សាជីវកម្មចំពោះសង្គម
រដ្ឋធម្មនុញ្ញ	រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៩៣ (វិសោធនកម្ម)
សង្គមស៊ីវិល	អង្គការសង្គមស៊ីវិល
វ.ប.ប	ការវាយតម្លៃផលប៉ះពាល់បរិស្ថាន
ស.ដ.ស	សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច
អ.ស.ក	អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិ
សៀវភៅណែនាំ	សៀវភៅណែនាំនេះមានចំណងជើងថា *"សៀវភៅណែនាំអំពីធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា"*
គោលការណ៍ណែនាំ	គោលការណ៍ណែនាំរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្ស
ក.អ.ស.ព.ន	កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ
ក.អ.ស.ស.ស.វ	កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច និងវប្បធម៌
ស.ព.ជ	សហគ្រាសពហុជាតិ
អង្គការ	អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល
ស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិ	ស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិសម្រាប់គោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍ
អូអ៊ីស៊ីឌី (OECD)	អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍ
គោលការណ៍ អូអ៊ីស៊ីឌី	គោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ
ស.ស.ស.ម	សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស
អ.ស.ប	អង្គការសហប្រជាជាតិ

វីជីជីធី (VGGT)	គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការស្បៀងនិងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិ ស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ធនធាននេសាទ និងធនធានព្រៃឈើនៅក្នុងបរិបទសន្តិសុខស្បៀងជាតិ

និយមន័យ

គណនេយ្យភាព	សំដៅលើកាតព្វកិច្ចមន្ត្រីសាធារណៈ ដែលត្រូវធ្វើសេចក្តីរាយការណ៍អំពីការប្រើប្រាស់ធនធានរបស់ជាតិ និងដែលអាចឆ្លើយតបដល់សាធារណជនចំពោះការខកខានក្នុងការបំពេញមុខងាររបស់ខ្លួនដូចដែលបានកំណត់។ ដើម្បីធានាគណនេយ្យភាព រដ្ឋត្រូវឱ្យបុគ្គល ភ្នាក់ងារសាធារណៈ និងតួអង្គមិនមែនរដ្ឋទាំងឡាយទទួលខុសត្រូវចំពោះសកម្មភាព និងការសម្រេចចិត្តរបស់ខ្លួនដោយយោងទៅតាមគោលការណ៍នីតិរដ្ឋ។
តម្លាភាព	សំដៅលើភាពដែលសាធារណជនអាចស្វែងរកបាននូវឯកសារ ឬព័ត៌មានទាំងឡាយដែលទាក់ទងនឹងសេចក្តីសម្រេច និងការអនុវត្តមុខងាររបស់ស្ថាប័នរដ្ឋ។ ក្នុងន័យនេះ ត្រូវមានការកំណត់ឱ្យបានច្បាស់លាស់ និងផ្សព្វផ្សាយឱ្យបានទូលំទូលាយនូវគោលនយោបាយ ច្បាប់ បែបបទនីតិវិធី និងសេចក្តីសម្រេចចិត្តជាភាសាខ្មែរ និងក្នុងទម្រង់ដែលសាធារណជនអាចស្វែងរកបាន។
ការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយចីរភាព	សំដៅលើការធ្វើឱ្យរីកចម្រើនផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមដើម្បីបំពេញតម្រូវការរបស់ប្រជាពលរដ្ឋយូរអង្វែង ដោយពុំមានការបំផ្លិចបំផ្លាញធនធានធម្មជាតិនានា ដែលអាចជាការប្រឈមដល់មនុស្សជំនាន់ក្រោយៗទៀត។
អភិបាលកិច្ច	សំដៅលើការប្រើប្រាស់សិទ្ធិអំណាចរបស់អាជ្ញាធររដ្ឋក្នុងការគ្រប់គ្រង និងបម្រើឱ្យផលប្រយោជន៍របស់ប្រជាពលរដ្ឋរបស់ខ្លួន។
សហគ្រាសពហុជាតិ	សំដៅលើសហគ្រាស ឬក្រុមហ៊ុនដែលមានទីស្នាក់ការនៅក្នុងប្រទេសមួយ តែមានប្រតិបត្តិការនៅក្នុងប្រទេសជាច្រើនផ្សេងទៀត។
សហគ្រាសពាណិជ្ជកម្ម	សំដៅលើធុរកិច្ចទាំងអស់ ទាំងជាទម្រង់ឆ្លងដែន និងទម្រង់ដទៃទៀត ដោយមិនគិតពីវិស័យ ឬប្រទេសដែលសហគ្រាសពាណិជ្ជកម្មនោះតាំងនៅ ឬធ្វើប្រតិបត្តិការ និងដោយមិនគិតពីទំហំ ទម្រង់ ឬរចនាសម្ពន្ធរបស់សហគ្រាសពាណិជ្ជកម្មនោះឡើយ។
ការទទួលខុសត្រូវចំពោះសង្គមរបស់សាជីវកម្ម	សំដៅលើការអនុវត្ត ឬប្រតិបត្តិការរបស់ធុរកិច្ច ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងគំនិតផ្តួចផ្តើមនានាដែលផ្តល់ផលប្រយោជន៍ដល់សង្គម។ ការអនុវត្តទាំងនេះអាចមានពីតាមរយៈការផ្តល់វិភាគទានខ្លះរបស់សាជីវកម្មទៅមូលនិធិសប្បុរសផ្សេងរហូតដល់ការអនុវត្តប្រតិបត្តិការបៃតង ដោយមានការគិតគូរពីបញ្ហាបរិស្ថាន ជាដើម។
ធុរកិច្ច	សំដៅលើរាល់សកម្មភាព ឬទម្រង់នៃការវិនិយោគ ឬការធ្វើអាជីវកម្ម ដើម្បីស្វែងរកប្រាក់ចំណេញ។
សាជីវកម្ម	សំដៅលើក្រុមហ៊ុន ឬសហគ្រាសដែលមានទ្រង់ទ្រាយធំ ហើយដែលមានការចុះបញ្ជី និងការទទួលស្គាល់តាមផ្លូវច្បាប់ក្នុងការប្រតិបត្តិការដើម្បីរកប្រាក់ចំណេញ។

នីតិរដ្ឋ	សំដៅលើប្រព័ន្ធនៃការគ្រប់គ្រងប្រទេសមួយដោយប្រើច្បាប់ និងគោលការណ៍ដែលមនុស្សគ្រប់រូប និងស្ថាប័ននានាស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់ ហើយច្បាប់ត្រូវអនុវត្តដោយស្មើភាពគ្នាចំពោះមនុស្សគ្រប់រូប និងស្ថាប័នទាំងនេះ។
ច្បាប់	ក្នុងន័យចង្អៀត សំដៅលើអត្ថបទច្បាប់ទាំងឡាយណាត្រូវបានអនុម័តដោយរដ្ឋសភា ពិនិត្យដោយព្រឹទ្ធសភា និងប្រកាសឱ្យប្រើដោយព្រះមហាក្សត្រ។ ជាធម្មតា រាជរដ្ឋាភិបាលជាអ្នកព្រាងច្បាប់ (គេហៅថា សេចក្តីព្រាងច្បាប់) រីឯសភាមានតួនាទីស្នើឱ្យអង្គសភាធ្វើច្បាប់ (គេហៅថា សេចក្តីស្នើច្បាប់)។
ព្រះរាជក្រម	សំដៅលើព្រះរាជកិច្ចរបស់ព្រះមហាក្សត្រ ដែលមានភារៈក្នុងការប្រកាសឱ្យប្រើរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់ ព្រមទាំងសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិដែលសភាអនុម័ត ក្រោយរាជរដ្ឋាភិបាលចុះហត្ថលេខាឯកភាព។
ព្រះរាជក្រឹត្យ	សំដៅលើព្រះរាជកិច្ចរបស់ព្រះមហាក្សត្រ ដែលទ្រង់ធ្វើទៅក្នុងទម្រង់នៃកិច្ចរដ្ឋបាលក្រោយមានសេចក្តីស្នើសុំពីគណៈរដ្ឋមន្ត្រី។ ឧទាហរណ៍ ព្រះរាជក្រឹត្យតែងតាំងឥស្សរជនជាន់ខ្ពស់ណាម្នាក់។
អនុក្រឹត្យ	សំដៅលើទម្រង់នៃកិច្ចរដ្ឋបាល ដែលរាជរដ្ឋាភិបាលចេញជាបទបញ្ជា ឬសេចក្តីសម្រេចអ្វីមួយ ហើយដែលត្រូវចុះហត្ថលេខាដោយនាយករដ្ឋមន្ត្រី។ ជាគោលការណ៍ អនុក្រឹត្យស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់ ហើយខ្លឹមសារនៃអនុក្រឹត្យនេះមិនអាចផ្ទុយពីច្បាប់បានទេ។
ប្រកាស	សំដៅលើសេចក្តីសម្រេច ដែលចេញដោយសមាជិករាជរដ្ឋាភិបាល ដែលជាប្រធានស្ថាប័ន។ ជាគោលការណ៍ ប្រកាសត្រូវស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់ និងអនុក្រឹត្យ។

សេចក្តីផ្តើម

អំពីសៀវភៅណែនាំនេះ

សៀវភៅណែនាំនេះ បង្កើតឡើងសម្រាប់ណែនាំអំពីធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្ស ជាពិសេសនៅក្នុងវិស័យដីធ្លីនៅកម្ពុជា និងការអនុវត្តលិខិតុបករណ៍សំខាន់ៗចំនួនបីស្តីពីធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្ស ៖ គោលការណ៍ណែនាំរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្ស ("គោលការណ៍ណែនាំ") គោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ចនិងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ និងគោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការស្បៀងនិងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់។ សៀវភៅណែនាំនេះ គឺសម្រាប់អង្គការសង្គមស៊ីវិល មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ក្រុមហ៊ុន សកម្មជន និងកម្មករផ្សេងទៀតដែលទទួលរងផលប៉ះពាល់ដោយសារការបំពានលើសិទ្ធិមនុស្សរបស់អាជីវកម្មក្នុងវិស័យដីធ្លី និងសម្រាប់អ្នកដែលមានចំណាប់អារម្មណ៍ចំពោះធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្ស។

យើងសង្ឃឹមថា សៀវភៅនេះនឹងអាចជួយជំរុញដល់ការត្រួតពិនិត្យដ៏ត្រឹមត្រូវលើបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្ស និងទទួលយកនូវគំនិតដែលថាក្រុមហ៊ុនសាជីវកម្មមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការបង្កើត និងអនុវត្តគោលនយោបាយទាំងឡាយពាក់ព័ន្ធនឹងការទទួលត្រូវចំពោះសង្គមរបស់ក្រុមហ៊ុនសាជីវកម្មស្របតាមបទដ្ឋានសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ។

សៀវភៅណែនាំនេះបែងចែកជាបួនផ្នែកគឺ ផ្នែកទីមួយណែនាំអំពីបញ្ញត្តិស្តីពីធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្ស។ ផ្នែកទីពីរពន្យល់អំពីគោលការណ៍ណែនាំ និងសារៈសំខាន់របស់គោលការណ៍ណែនាំ រួមទាំងរៀបរាប់អំពីរបៀបដែលធុរកិច្ច និងរដ្ឋអាចអនុវត្តក្របខណ្ឌ "ការការពារ ការគោរព និងដំណោះស្រាយ" និងបង្ហាញអំពីសារៈប្រយោជន៍នៃការអនុវត្តគោលការណ៍ណែនាំទាំងនេះ។ ផ្នែកទីបីពន្យល់អំពីគោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ចនិងការអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ និងយន្តការដោះស្រាយបញ្ហាក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការដែលពាក់ព័ន្ធ ព្រមទាំងស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិ។ ផ្នែកចុងក្រោយបង្ហាញពីទិដ្ឋភាពសង្ខេបនៃគោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការស្បៀងនិងកសិកម្ម របស់សហប្រជាជាតិស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ធនធាននេសាទ និងធនធានព្រៃឈើនៅក្នុងបរិបទសន្តិសុខស្បៀងជាតិ។

សៀវភៅណែនាំនេះមានគោលបំណងបំពេញបន្ថែមដល់ការបណ្តុះបណ្តាលស្តីពីធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្សដែល ម.ស.ម.ក រៀបចំតាមរយៈគម្រោងធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្ស។

ហេតុអ្វីបានជាសៀវភៅណែនាំនេះមានសារៈសំខាន់?

ធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្ស ដែលជាផ្នត់គំនិតមួយថ្មីទើបតែបានលេចឡើងក្នុងរយៈប៉ុន្មានទសវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះប៉ុណ្ណោះ។ ក្នុងប្រទេសកម្ពុជានៅពេលដែលកំណើនសេដ្ឋកិច្ចខ្លាំង ការវិនិយោគអន្តរជាតិ និងការអភិវឌ្ឍកំពុងតែកើតឡើងដំណាលគ្នាក្នុងបរិយាកាសមួយ ដែលនីតិរដ្ឋមានភាពទន់ខ្សោយនៅឡើយនោះ ផ្នត់គំនិត

នេះរឹតតែមានសារៈសំខាន់ជាខ្លាំង ដោយសារតែធុរកិច្ចជាច្រើនដែលពាក់ព័ន្ធក្នុងវិស័យដីធ្លី មិនបានគោរពសិទ្ធិមនុស្សរបស់ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរកាន់តែច្រើនឡើង។

សៀវភៅណែនាំនេះ មានគោលបំណងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពី ៖

- បញ្ហាសិទ្ធិមនុស្សទាក់ទងនឹងធុរកិច្ច
- តួនាទីរបស់រដ្ឋក្នុងការការពារសិទ្ធិមនុស្ស
- ការទទួលខុសត្រូវរបស់ធុរកិច្ចនៅក្នុងការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស
- យន្តការសម្រាប់ដោះស្រាយបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្សទាក់ទងនឹងប្រតិបត្តិការធុរកិច្ចក្នុងវិស័យដីធ្លី
- សារៈសំខាន់របស់គោលការណ៍ណែនាំស្តីពីធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្ស គោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍ ព្រមទាំងគោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ធនជាននេសាទ និងធនជានព្រៃឈើនៅក្នុងបរិបទសន្តិសុខស្បៀងជាតិ។

យើងរំពឹងថា ការបង្កើនការយល់ដឹងនឹងជំរុញឱ្យរដ្ឋការពារសិទ្ធិមនុស្សទាក់ទងនឹងធុរកិច្ច ផ្តល់ហេតុផលការលើកទឹកចិត្ត និងការណែនាំច្បាស់លាស់ដល់ធុរកិច្ចក្នុងវិស័យដីធ្លីអំពីវិធីសាស្ត្រក្នុងការគោរពសិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងប្រតិបត្តិការប្រចាំថ្ងៃរបស់ខ្លួន ព្រមទាំងពង្រឹងសិទ្ធិអំណាចដល់សង្គមស៊ីវិល សហគមន៍ និងកម្មករក្នុងការតស៊ូមតិ ដើម្បីសិទ្ធិរបស់ខ្លួនផ្ទាល់ទាក់ទងនឹងធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្ស។

១. សេចក្តីផ្តើមស្តីពីធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្ស

១.១ អ្វីទៅជាសិទ្ធិមនុស្ស?

សិទ្ធិមនុស្ស គឺជា**សិទ្ធិ និងសេរីភាពជាមូលដ្ឋានដែលប្រជាពលរដ្ឋទាំងអស់មាន ដោយមិនគិតអំពីសញ្ជាតិ ភេទ អាយុ ដើមកំណើតជាតិ ពូជសាសន៍ សាសនា ភាសា ឬឋានៈផ្សេងទៀតឡើយ។**

(សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស)

អ្នកមានសិទ្ធិមនុស្សដោយសារតែអ្នកជាមនុស្ស។

សិទ្ធិមនុស្សមានលក្ខណៈសកល និងអនុវត្តដោយស្មើភាពគ្នាទៅលើមនុស្សទាំងអស់ មានន័យថាមនុស្សគ្រប់រូបមានសិទ្ធិក្នុងការប្រើប្រាស់សិទ្ធិទាំងនោះដោយគ្មានការរើសអើង។ សិទ្ធិរបស់បុគ្គលម្នាក់មិនមានសារៈសំខាន់ជាងបុគ្គលណាម្នាក់ផ្សេងទៀតនោះទេ ហើយមិនមាននរណាម្នាក់អាចរំលោភសិទ្ធិរបស់អ្នកផ្សេងទៀតដោយសារតែពួកគេមានទ្រព្យជាង ធំជាង ខ្លាំងជាង ឬមានអំណាចជាងនោះទេ។

> **"មនុស្សទាំងអស់កើតមកមានសេរីភាព និងសមភាពក្នុងផ្នែកសេចក្តីថ្លៃថ្នូរ និងសិទ្ធិ ..."**
> **(មាត្រា ១ នៃសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស)**

សិទ្ធិមនុស្សមានលក្ខណៈសកល និងមិនអាចដកហូតបានទេ។ នេះមានន័យថា សិទ្ធិមនុស្សជាសិទ្ធិមូលដ្ឋានដែលត្រូវតែទទួលបានការការពារគ្រប់ពេលវេលាទាំងអស់។ សិទ្ធិមនុស្សគួរត្រូវបានគេគិតពិចារណា និងត្រូវបានគោរពដោយមនុស្សទាំងអស់ ប៉ុន្តែសម្រាប់អ្នកដែលមានអំណាចលើអ្នកដទៃត្រូវតែប្រតិបត្តិប្រកបដោយការប្រុងប្រយ័ត្នជាពិសេស។ នេះគឺដោយសារតែអំណាចដែលពួកគេមាននិងប្រើប្រាស់នោះមានសក្តានុពលខ្លាំងបំផុតក្នុងការបណ្តាលឱ្យមានការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្ស។ ឧទាហរណ៍ រដ្ឋាភិបាល ដែលមានតួនាទីសំខាន់ជាអ្នកបង្កើតច្បាប់ និងគោលនយោបាយដែលជះឥទ្ធិពលទៅលើមនុស្សក្នុងប្រទេសទាំងមូល ត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេសដល់សិទ្ធិមនុស្ស។ ឧទាហរណ៍មួយអំពីវិធីដែលរដ្ឋាភិបាលមួយអាចធានាថាមានការគោរពសិទ្ធិមនុស្សនោះ គឺធ្វើឱ្យប្រាកដថាការអនុម័តច្បាប់ស្តីពីការងារណាមួយនឹងមិនមានការរើសអើងដោយអយុត្តិធម៌ទៅលើក្រុមមនុស្សណាមួយដូចជា ស្ត្រី ឬមនុស្សមកពីក្រុមជនជាតិភាគតិច។ ស្ថាប័នរដ្ឋទាំងអស់ក៏ត្រូវមានការប្រុងប្រយ័ត្នក្នុងការមិនបង្ក ឬរួមចំណែកដល់ការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្ស។ ឧទាហរណ៍ ប៉ូលីសស្ថិតនៅក្នុងតួនាទីមួយក្នុងការដកហូតសេរីភាពរបស់មនុស្ស ហើយត្រូវធានាថាការស៊ើបអង្កេតសមស្របត្រូវធ្វើឡើងមុនពេលចោទប្រកាន់មនុស្សពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ហើយពួកគេមិនត្រូវប្រើអំណាចតាមទំនើងចិត្តនោះទេ។

ឧទាហរណ៍សិទ្ធិមនុស្សមូលដ្ឋានមានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់នៅក្នុងរូបភាពខាងក្រោម ៖

ប្រភព ៖ ម.ស.ម.ក

ធុរកិច្ច គឺជាស្ថាប័នណាមួយ ដែលប្រតិបត្តិសកម្មភាពក្នុងគោលបំណងស្វែងរកប្រាក់ចំណេញ ហើយអាចមានទម្រង់ជាក្រុមហ៊ុនសាជីវកម្មពហុជាតិ ក្រុមហ៊ុនតូច ក្រុមហ៊ុនក្នុងស្រុក ឬសហគ្រាសលក្ខណៈគ្រួសារ។

ខណៈពេលដែលធុរកិច្ចអាចផ្តល់ប្រយោជន៍មួយចំនួនដល់សង្គម ដោយរាប់បញ្ចូលទាំងការបង្កើតការងារ ការបង្កើនកម្រិតជីវភាពរស់នៅឱ្យកាន់តែប្រសើរឡើង និងរួមចំណែកដល់កំណើនសេដ្ឋកិច្ចក៏ដោយ ក៏វាជាការសំខាន់ក្នុងការកត់សម្គាល់ថា ធុរកិច្ចក៏អាចបង្កឱ្យមានការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សផងដែរ ដោយសារតែសកម្មភាពរបស់អាជីវកម្មអាចមានសក្តានុពលក្នុងការជះឥទ្ធិពលទៅលើជីវិតមនុស្សជាច្រើន។ ឧទាហរណ៍ ធុរកិច្ចផ្តល់ការងារដល់កម្មករ ហើយគួរធានាថាកម្មករទាំងនោះទទួលបានប្រាក់ខែ និងទទួលបានការប្រព្រឹត្តមកលើខ្លួនយ៉ាងត្រឹមត្រូវ។ ធុរកិច្ចជាច្រើនអនុវត្តសកម្មភាពពាណិជ្ជកម្មនៅក្នុងតំបន់ភូមិសាស្ត្រ ដែលមានភាពរសើប និងគួរខិតខំប្រឹងប្រែងធ្វើយ៉ាងណាដើម្បីបញ្ចៀសការប៉ះពាល់សិទ្ធិរបស់ក្រុមមនុស្សងាយរងគ្រោះ ជាពិសេសសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច។

ប្រភព ៖ អាក់សិនអេត

សិទ្ធិមនុស្សមានសារៈសំខាន់ណាស់ ដោយសារតែវាអាចជួយយើងឱ្យមានភាពចុះសម្រុងជាមួយគ្នា និងរស់នៅក្នុងសង្គមមួយដែលកសាងចេញពីសេរីភាព យុត្តិធម៌ និងសន្តិភាព និងនៅក្នុងកន្លែងដែលមានការការពារ និងគោរពនីតិរដ្ឋ។ សិទ្ធិមនុស្សការពារយើង ប្រឆាំងនឹងមនុស្សដែលបង្កការរំខាន ឬការឈឺចាប់ដល់យើងមានន័យថា នៅពេលដែលមនុស្សមិនសូវបានដឹងអំពីសិទ្ធិមនុស្ស ការបំពាន ដូចជាការរើសអើង ភាពមិនសន្តោសប្រណី អយុត្តិធម៌ ការគាបសង្កត់ និងទាសភាព អាចកើតឡើងបាន។ លុះត្រាតែនៅពេលដែលមនុស្សយល់ដឹងថាអ្វីជាសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ទើបពួកគេអាចការពារខ្លួន និងអ្នកដទៃបាន។

១.២ តើសិទ្ធិមនុស្សត្រូវបានការពារដោយរបៀបណា?

សិទ្ធិមនុស្សត្រូវបានកំណត់ និងការពារដោយច្បាប់ជាតិ និងច្បាប់អន្តរជាតិ។ សិទ្ធិមនុស្សរួមបញ្ចូលទាំងសិទ្ធិ និងការទទួលខុសត្រូវ។ រដ្ឋគួរតែសន្មតភារកិច្ច និងការទទួលខុសត្រូវក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិដើម្បីការពារ និងបំពេញសិទ្ធិមនុស្សទាំងឡាយ។ ស្របពេលគ្នានោះ មនុស្សគ្រប់រូបក៏មានសិទ្ធិ និងការទទួលខុសត្រូវដែរ មានន័យថា នៅពេលដែលយើងទទួលបានសិទ្ធិមនុស្សរបស់ខ្លួន យើងក៏គួរតែគោរពសិទ្ធិរបស់អ្នកដទៃដូចគ្នាដែរ។

១.២.១ សិទ្ធិមនុស្សក្នុងច្បាប់ជាតិ

ជំពូកទីបីនៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ("រដ្ឋធម្មនុញ្ញ") ចែងអំពីសិទ្ធិមនុស្សរបស់ពលរដ្ឋខ្មែរ និងមានសរុបចំនួន ២០មាត្រា។ មាត្រាមួយនៅក្នុងជំពូកទីបី គឺមាត្រា៣១ ចែងថា ៖

"ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរមានភាពស្មើគ្នាចំពោះមុខច្បាប់ មានសិទ្ធិសេរីភាព និងករណីយកិច្ចដូចគ្នាទាំងអស់ដោយឥតប្រកាន់ពូជសាសន៍ ពណ៌សម្បុរ ភេទ ភាសា ជំនឿសាសនា និន្នាការនយោបាយ

ដើមកំណើតជាតិ ឋានៈសង្គម ធនធាន ឬស្ថានភាពឯទៀតឡើយ។ ការប្រើសិទ្ធិសេរីភាពផ្ទាល់ខ្លួនរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ មិនត្រូវឱ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិសេរីភាពអ្នកដទៃឡើយ។"

ជាសំខាន់ នេះមានន័យថាប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរគ្រប់រូបត្រូវទទួលបានការប្រព្រឹត្តមកលើខ្លួនដោយស្មើភាពគ្នាចំពោះមុខច្បាប់ គឺសិទ្ធិត្រូវបានការពារដោយតុលាការ និងរដ្ឋាភិបាល។ ជាសំខាន់ដែរ ប្រយោគទីពីរខាងលើមានន័យថាគ្មានបុគ្គលណាម្នាក់ត្រូវប្រើសិទ្ធិរបស់ខ្លួនតាមវិធីណាមួយ ដែលធ្វើឱ្យមានការប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិរបស់អ្នកដទៃឡើយ។

មាត្រាផ្សេងទៀតក្នុងជំពូកទីបីនេះ ផ្តល់ព័ត៌មានបន្ថែមអំពីសិទ្ធិមនុស្សជាក់លាក់មួយចំនួនដែលប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរគ្រប់រូបមានតាមច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ។ សិទ្ធិទាំងនេះរួមមានដូចខាងក្រោម ប៉ុន្តែមិនមែនមានតែត្រឹមប៉ុណ្ណេះទេ ៖

- សិទ្ធិរស់រានមានជីវិត មានសេរីភាព និងសន្តិសុខផ្ទាល់ខ្លួន (មាត្រា ៣២)
- សិទ្ធិបោះឆ្នោត (មាត្រា ៣៤)
- សិទ្ធិធ្វើបាតុកម្ម (មាត្រា ៣៧)
- សិទ្ធិធ្វើដំណើរ (មាត្រា ៤០) និង
- សិទ្ធិជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិលើដីធ្លី (មាត្រា ៤៤)

មានច្បាប់មួយចំនួនផ្សេងទៀតនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាដែលបង្កើតបន្ថែមលើសិទ្ធិមនុស្សជាមូលដ្ឋាន ដូចដែលបានចែងនៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងផ្តល់ការការពារទៅលើសិទ្ធិជាក់លាក់បន្ថែមទៀត។ ខាងក្រោមនេះជាបញ្ជីច្បាប់ទាំងនោះ ដោយភាគច្រើនអាចអនុវត្តបានចំពោះធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្ស។ ឧទាហរណ៍ ៖

- **ច្បាប់ស្តីពីកិច្ចការការពារបរិស្ថាន និងការគ្រប់គ្រប់ធនធានធម្មជាតិ** ឆ្នាំ១៩៩៦ មានបទប្បញ្ញត្តិ ដែលមានបំណងក្នុងការការពារបរិស្ថាន និងធ្វើការវាយតម្លៃផលប៉ះពាល់បរិស្ថានជាសក្តានុពលនៃគម្រោងទាំងអស់ មុនពេលទទួលបានការអនុញ្ញាតពីរដ្ឋាភិបាល។
- **ច្បាប់ស្តីពីការងារ ឆ្នាំ១៩៩៧** គ្របដណ្តប់ទៅលើរាល់ស្ថានភាពទាំងអស់ ដែលមានទំនាក់ទំនងរវាងនិយោជក និងនិយោជិត ព្រមទាំងបានការពារបន្ថែមដល់សិទ្ធិការងាររបស់កម្មករ។
- **ច្បាប់ស្តីពីភូមិបាល ឆ្នាំ២០០១** កំណត់អំពីកិច្ចការពារសិទ្ធិដីធ្លី និងអចលនទ្រព្យ។
- **ច្បាប់ស្តីពីព្រៃឈើ ឆ្នាំ២០០២** ចែងពីបទប្បញ្ញត្តិដែលបង្កើតឡើងដើម្បីលើកកម្ពស់ការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើប្រកបដោយនិរន្តរភាព។
- **ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧** គ្រប់ដណ្តប់លើរាល់ស្ថានភាពទាក់ទងនឹងបញ្ហារដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់ (ទាក់ទងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិក្នុងចំណោមសាច់ញាតិ) ដើម្បីការពារសិទ្ធិបុគ្គល។
- **ច្បាប់ស្តីពីជលផល ឆ្នាំ២០០៧** មានបំណងលើកកម្ពស់ និងការពារជីវភាពរស់នៅរបស់សហគមន៍ដែលរស់នៅជិតប្រភពត្រី។

- **ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងធនធានទឹកក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧** លើកកម្ពស់ការប្រើប្រាស់ធនធានទឹកប្រកបដោយនិរន្តរភាព ដើម្បីកុំឱ្យមានផលប៉ះពាល់ធ្ងន់ធ្ងរទៅលើជីវភាពរស់នៅ។
- **ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៩** ចែងអំពីអំពើល្មើសដែលបង្កើតជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌក្នុងប្រទេសកម្ពុជា និងចែងអំពីច្បាប់សំខាន់ៗទាក់ទងនឹងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ និងចែងអំពីរបៀបដែលនគរបាលត្រូវប្រព្រឹត្តទៅលើជនសង្ស័យដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើស។
- **ច្បាប់ស្តីពីអស្សាមិករណ៍ ឆ្នាំ២០១០** រៀបរាប់អំពីរបៀបដកហូតដីសាធារណៈដែលអាចធ្វើឡើងប្រកបដោយភាពត្រឹមត្រូវ និងយុត្តិធម៌។
- **អនុក្រឹត្យលេខ ៨៣ ស្តីពីនីតិវិធីចុះបញ្ជីដីសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច** ចែងអំពីនីតិវិធីសម្រាប់ផ្តល់កម្មសិទ្ធិដីធ្លី និងការចុះបញ្ជីដីធ្លីរបស់ជនជាតិដើមភាគតិច ហើយវាជាឧបករណ៍ច្បាប់ដ៏សំខាន់មួយក្នុងការការពារសិទ្ធិមនុស្សរបស់ជនជាតិដើមភាគតិច។

១.២.២ សិទ្ធិមនុស្សក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ

សិទ្ធិមនុស្សរបស់បុគ្គលគ្រប់រូបនៅក្នុងប្រទេសទាំងអស់ត្រូវបានការពារដោយច្បាប់អន្តរជាតិ។ ដើមកំណើតនៃការការពារសិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ អាចមានឃើញនៅក្នុងធម្មនុញ្ញរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិផ្ទាល់ ដែលក្នុងសេចក្តីផ្តើមបានចែងថាគោលបំណងរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិគឺ *"អះអាងឡើងវិញអំពីជំនឿទៅលើសិទ្ធិមនុស្សជាសារវន្ត ទៅលើសេចក្តីថ្លៃថ្នូរ និងទៅលើតម្លៃរបស់មនុស្ស ទៅលើសិទ្ធិស្មើភាពគ្នារបស់បុរស និងស្ត្រី និងរបស់ជាតិទាំងឡាយ ទាំងធំទាំងតូច...។"*

សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស គឺជាឯកសារដំបូងគេ ដែលបានចែងអំពីសិទ្ធិមនុស្សរបស់មនុស្សទាំងអស់នៅក្នុងពិភពលោក។ ទោះបីសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សមិនចងកាតព្វកិច្ចក៏ដោយ ក៏ឯកសារនេះត្រូវបានរដ្ឋចាត់ទុកជាសេចក្តីថ្លែងការណ៍ ដែលមានឥទ្ធិពលមួយនៃច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ ដែលបង្ហាញពីឆន្ទៈនយោបាយរឹងមាំរបស់រដ្ឋ។ បទប្បញ្ញត្តិរបស់សេចក្តីប្រកាសនេះត្រូវបានចាត់ទុកជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិមួយ ហេតុដូច្នេះហើយ វាចងកាតព្វកិច្ចទៅលើគ្រប់រដ្ឋទាំងអស់។

ច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិត្រូវបានបញ្ចូលទៅក្នុងច្បាប់ជាតិតាមរយៈស្មារតីមាត្រា៣១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញដែលចែងថាប្រទេសកម្ពុជាទទួលស្គាល់ និងគោរពសិទ្ធិមនុស្ស ដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិដោយរាប់បញ្ចូលទាំងសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិផ្សេងទៀតថា ៖

> *"ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ទទួលស្គាល់ និងគោរពសិទ្ធិមនុស្ស ដូចមានចែងក្នុងធម្មនុញ្ញនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងកតិកាសញ្ញាព្រមទាំងអនុសញ្ញាទាំងឡាយទាក់ទងទៅនឹងសិទ្ធិមនុស្ស សិទ្ធិនារី និងសិទ្ធិកុមារ។"*

កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិសំខាន់បំផុតចំនួនពីរ គឺកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ("ក.អ.ស.ព.ន") និងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច និងវប្បធម៌ ("ក.អ.ស.ស.ស.វ") ដែលរួមមានព័ត៌មានលម្អិតបន្ថែមទៀតស្តីពីសិទ្ធិ ដែលមានចែងនៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សហើយប្រទេសកម្ពុជាជាភាគីរបស់ច្បាប់អន្តរជាតិទាំងពីរនេះ។ សារៈសំខាន់នៃសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ និងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច និងវប្បធម៌ គឺត្រូវចាត់ទុកជារួមថាជា **ច្បាប់អន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិ**។ ក៏ប៉ុន្តែ ក្រៅពីឧបករណ៍ច្បាប់ដ៏សំខាន់ទាំងបីនេះ ក៏នៅមានប្រភពច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិផ្សេងមួយចំនួនទៀត ដែលការពារសិទ្ធិមនុស្ស ដោយរាប់បញ្ចូលទាំងពលរដ្ឋខ្មែរផង។ ខាងក្រោមនេះគឺជាបញ្ជីជម្រើសលិខិតុបករណ៍ច្បាប់អន្តរជាតិសំខាន់ៗមួយចំនួនបន្ថែមទៀត ៖

- **អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ** ចែងអំពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ នយោបាយ សង្គម សេដ្ឋកិច្ច សុខភាព និងវប្បធម៌របស់កុមារ។ ការអនុលោមត្រូវបានតាមដានដោយគណៈកម្មាធិការសិទ្ធិកុមាររបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ។
- **អនុសញ្ញាស្តីពីការលុបបំបាត់រាល់ទម្រង់នៃការរើសអើងទៅលើស្ត្រី** រួមមានបទប្បញ្ញត្តិហាមឃាត់ជាពិសេសកុំឱ្យមានការរើសអើង ឬបំពានសិទ្ធិមនុស្សរបស់ស្ត្រី។
- **អនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការលុបបំបាត់រាល់ទម្រង់នៃការរើសអើងពូជសាសន៍** រៀបរាប់អំពីបទប្បញ្ញត្តិដែលមានបំណងកាត់បន្ថយការរើសអើងពូជសាសន៍ និងលើកកម្ពស់ការសន្ដោសប្រណី និងការយោគយល់ដល់ពូជសាសន៍ទាំងអស់។
- **អនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិជនពិការ** មានបំណងការពារសិទ្ធិ និងសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់ជនពិការ។
- **អនុសញ្ញាអន្តរជាតិសម្រាប់ការការពារបុគ្គលគ្រប់រូបពីការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ** រួមមានបទប្បញ្ញត្តិ ដែលផ្តោតទៅលើការទប់ស្កាត់ការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ។

បន្ថែមពីលើលក្ខខណ្ឌចាំបាច់របស់លិខិតុបករណ៍ច្បាប់អន្តរជាតិ សមាជិកភាពរបស់ប្រទេសកម្ពុជានៅក្នុងសមាគមប្រជាជាតិអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ("អាស៊ាន") ក៏អាចឆ្លុះបញ្ចាំងថា ជាការបង្កើននូវការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់ខ្លួនក្នុងការលើកកម្ពស់សិទ្ធិមនុស្សដែរ។ តាមពិតទៅ ធម្មនុញ្ញអាស៊ានបញ្ជាក់ច្បាស់ថា គោលបំណងមួយក្នុងចំណោមគោលបំណងជាច្រើនរបស់អាស៊ានគឺ "*... លើកកម្ពស់ និងការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងសេរីភាពជាមូលដ្ឋាន ...*។" បន្ថែមពីនេះទៀត នៅខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១២ សមាជិកអាស៊ានទាំងអស់បានអនុម័តសេចក្តីប្រកាសសិទ្ធិមនុស្សអាស៊ានដោយសំឡេងឯកច្ឆ័ន្ទ ដែលសេចក្តីប្រកាសនេះបញ្ជាក់ជាថ្មីឡើងវិញអំពីការប្តេជ្ញាចិត្តក្នុងការគោរពសិទ្ធិមនុស្សដូចចែងនៅក្នុងធម្មនុញ្ញអាស៊ាន និងចែងយ៉ាងពិស្តារនៅក្នុងគោលការណ៍សិទ្ធិមនុស្សទូទៅដែលសមាជិកបានចូលរួមគោរព។

ឥឡូវនេះ វាគួរតែមានភាពច្បាស់លាស់ហើយថា តាមពិតទៅមានយន្តការផ្នែកច្បាប់ជាច្រើនដែលស្វែងរកការការពារប្រឆាំងនឹងការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សជាច្រើននោះ។ ឥឡូវនេះ យើងនឹងបន្តពិចារណាអំពីសិទ្ធិមនុស្សដែលពាក់ព័ន្ធជាពិសេសទៅនឹងបរិយាកាសធុរកិច្ចវិញម្តង។

១.៣ សិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងបរិបទធុរកិច្ច

ធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្ស សំដៅទៅលើការគោរពសិទ្ធិមនុស្សជាមូលដ្ឋានរបស់វិស័យឯកជន។ ស្ទើរតែរាល់សិទ្ធិមនុស្សទាំងអស់ អាចទទួលរងការប៉ះពាល់ពីសកម្មភាពធុរកិច្ច ដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោល។

ធុរកិច្ចអាចមានផលប៉ះពាល់វិជ្ជមានទៅលើសិទ្ធិមនុស្ស ដូចជាក្រុមហ៊ុន ដែលបង្កើតការងារសម្រាប់សហគមន៍មូលដ្ឋាន និងផ្តល់ប្រាក់ឈ្នួលសមរម្យ បានរួមចំណែកដល់សមត្ថភាពរបស់មនុស្សក្នុងការគាំទ្រខ្លួនពួកគេ។ ឧទាហរណ៍មួយទៀតគឺថា ប្រសិនបើក្រុមហ៊ុនមួយធ្វើការជាមួយរដ្ឋាភិបាល ឬអាជ្ញាធរមូលដ្ឋានដើម្បីកែលម្អហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធមូលដ្ឋាន។ ផ្ទុយទៅវិញ សកម្មភាពធុរកិច្ចក៏អាចជះឥទ្ធិពលអវិជ្ជមានទៅលើសិទ្ធិមនុស្សផងដែរ ឧទាហរណ៍ នៅពេលដែលមនុស្សត្រូវបានគេបណ្តេញចេញពីផ្ទះសម្បែងដើម្បីបើកផ្លូវឱ្យមានការអភិវឌ្ឍធុរកិច្ច ឬនៅពេលកម្មករត្រូវបានគេបង្ខំឱ្យធ្វើការច្រើនម៉ោងដោយមិនមានការសម្រាក ដោយទទួលបានប្រាក់ឈ្នួលមិនសមរម្យ និងមិនគ្រប់គ្រាន់។

១.៣.១ ធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្សក្នុងប្រទេសកម្ពុជា

នៅប្រទេសកម្ពុជា ដែលវិស័យធុរកិច្ចត្រូវបានញាំញីដោយក្តីបារម្ភជាច្រើនពីបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្ស ទស្សនៈជុំវិញធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្សគឺជាបញ្ហាចាំបាច់ជាពិសេស ប៉ុន្តែទស្សនៈនេះនៅថ្មីនៅឡើយ ហើយប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរជាច្រើនមិនទាន់យល់ដឹងអំពីបញ្ហានេះនៅឡើយទេ។

ទស្សនទានស្តីពីធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្សមានសារៈសំខាន់ជាពិសេសសម្រាប់វិស័យដីធ្លីនៅកម្ពុជា ដោយសារតែរដ្ឋាភិបាលបានអនុញ្ញាតឱ្យមានការជួលដីមួយក្នុងទំហំធំៗដើម្បីជាប្រយោជន៍ពាណិជ្ជកម្មតាមរយៈសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច។ ជារឿយៗ ធុរកិច្ចពឹងផ្អែកលើការសន្យាក្លែងក្លាយ ការគំរាមកំហែង និងអំពើហិង្សាដើម្បីរំលោភយកដីពីប្រជាពលរដ្ឋងាយរងគ្រោះ។ ការរំលោភបំពាននេះមិនបញ្ចប់ត្រឹមការទទួលបានដីនោះទេ។ ជាលទ្ធផលក្រោយពីការរំលោភយកដីបែបនេះ ជាញឹកញាប់ក្រុមហ៊ុនសាជីវកម្មមានការស៊ីគ្រលំ ឬសមគំនិតគ្នាជាមួយនឹងស្ថាប័នរដ្ឋ នៅតែបន្តកេងប្រវ័ញ្ចលើអ្នកត្រូវបានគេបណ្តេញចេញតាមរយៈពលកម្មកុមារ ការផ្តល់ប្រាក់ឈ្នួលទាប និងការបដិសេធផ្តល់សំណងសមរម្យ។

ថ្វីបើមានការធានានៅក្នុងច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិ សហគមន៍នៅតែបន្តទទួលរងការរំលោភយកដីរបស់ពួកគាត់ដោយខុសច្បាប់ ដើម្បីផ្ទេរទៅឱ្យក្រុមហ៊ុនឯកជនធ្វើកសិកម្មបែបពាណិជ្ជកម្ម (ដូចជា ចម្ការអំពៅ និងកៅស៊ូ ជាដើម) និងគម្រោងរុករករ៉ែ និងថាមពល ដូចជាទំនប់វារីអគ្គិសនី។ សកម្មភាពធុរកិច្ចទាំងនោះបានធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិមានលំនៅដ្ឋានសមរម្យ ការទទួលបានស្បៀងអាហារ និងទឹកឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ ព្រមទាំង

មានផលប៉ះពាល់រយៈពេលវែងទៅលើបរិស្ថាន និងសេដ្ឋកិច្ចផងដែរ។ ករណីសិក្សា[1]ខាងក្រោមនេះបង្ហាញពីការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិដីធ្លី ៖

ករណីសិក្សា ៖ ក្រុមហ៊ុនស្ករ មិទ្រ ផុល នៅខេត្តឧត្តរមានជ័យ

ក្រុមហ៊ុនស្ករអង្គរ ក្រុមហ៊ុនស្ករអំពៅទន្លេ និងក្រុមហ៊ុនអំពៅ និងស្ករ វ៉ៃឡេ គឺសុទ្ធតែជាក្រុមហ៊ុនបុត្រសម្ពន្ធរបស់ក្រុមហ៊ុនស្ករ មិទ្រ ផុល ដែលជាក្រុមហ៊ុនសាជីវកម្មថៃ ដែលជាក្រុមហ៊ុនផលិតស្ករ និងថាមពលជីវសាស្ត្រធំបំផុតនៅអាស៊ី។ នៅក្នុងឆ្នាំ២០១៤ ក្រុមហ៊ុនមិទ្រ ផុល ត្រូវបានបង្ហាញជាសាធារណៈថា ជាអ្នកផ្គត់ផ្គង់ស្ករឱ្យក្រុមហ៊ុនកូកា កូឡា (សហរដ្ឋអាមេរិក) ធំទីបី។ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ក្រុមហ៊ុនទាំងនេះ ទទួលបានសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចនៅស្រុកសំរោង និងចុងកាល់នៅខេត្តឧត្តរមានជ័យ។

ច្បាប់ភូមិបាលកម្ពុជាបានចែងពីការហាមក្នុងការផ្តល់សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចលើសពី ១០.០០០ ហិចតា ហើយច្បាប់នេះក៏ហាមបុគ្គល ឬស្ថាប័នតែមួយមិនឱ្យកាន់កាប់សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចសរុបមិនលើសពី ១០.០០០ ហិចតាដែរ។ សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចរបស់ក្រុមហ៊ុនទាំងបីនេះមានចំនួន ១៩.៧០០ ហិចតា ទំហំជិតពីរដងនៃទំហំដែលច្បាប់បានកំណត់។ ពុំមានការពិភាក្សាជាមួយនឹងអ្នកភូមិ មុននឹងយកដីទាំងនេះទៅផ្តល់សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចឱ្យក្រុមហ៊ុន ហើយអ្នកភូមិបានដឹងអំពីបញ្ហានេះនៅខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៧ នៅពេលដែលអាជ្ញាធរខេត្តបានចាប់ផ្តើមបោះបង្គោលកំណត់ចំណាំនៅតំបន់នោះ។

ចុងក្រោយ សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចរបស់ក្រុមហ៊ុនមិទ្រ ផុល បានប៉ះពាល់ដល់ភូមិចំនួន ២៦ និង ២.០៧៣ គ្រួសារ។ ដីលំនៅដ្ឋាន និងដីចម្ការចំនួន ៩.៤៣០ ហិចតាត្រូវបានដកហូត ហើយផ្ទះរាប់រយខ្នង (និងទ្រព្យសម្បត្តិ) ត្រូវបានដុតបំផ្លាញនៅក្នុងដំណើរការនេះ។ ផ្លូវទៅកាន់ប្រាសាទ និងតំបន់បុរាណផ្សេងៗទៀតក៏ត្រូវបាត់បង់ផងដែរ។ ផ្លូវទៅកាន់វាលស្រែកសិកម្ម និងចម្ការត្រូវបានរឹតត្បិតចាប់ពីខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ ហើយការដេញចេញដោយបង្ខំបានចាប់ផ្តើមក្នុងខែមេសានៅក្នុងឆ្នាំដដែលនេះ។ កាលពីខែមេសា ឆ្នាំ២០០៨ បុគ្គលិកក្រុមហ៊ុនស្ករអង្គរ បានបំផ្លិចបំផ្លាញផ្ទះរបស់អ្នកភូមិចំនួន ១៥៤ ខ្នង នៅភូមិអូរបាត់មាន់។ ក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ២០០៩ ផ្ទះចំនួន ១០០ ខ្នងរបស់អ្នកភូមិដដែលនេះត្រូវបានបំផ្លិចបំផ្លាញថែមទៀត។ ជារួមទាំងពីរករណីខាងលើនេះបង្កឱ្យមានការខូចខាតផ្ទះ និងទ្រព្យសម្បត្តិភូមិទាំងមូល (ចំនួន ២១៤ គ្រួសារ)។ ការបណ្តេញ និងការបំផ្លិចបំផ្លាញផ្ទះ និងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់អ្នកភូមិភាគច្រើនធ្វើឡើងដោយទាហានកងពលតូចលេខ៤២ ដែលឧបត្ថម្ភជាផ្លូវការដោយក្រុមហ៊ុនកាស៊ីណូអូរស្មាច់របស់លោក លី យ៉ុងផាត់។

ដីសម្បទានសេដ្ឋកិច្ចទំហំត្រឹមតែ ១,១% (ស្មើនឹង ២១៩ ហិចតា) នៃចំនួនសរុបបានដាំកូនដើមអំពៅ ហើយក្រុមហ៊ុនបានចុះកិច្ចសន្យាពាក់ព័ន្ធនឹងការកាប់ឆ្ការឈើជាមួយនឹងក្រុមទីបី។ ចុងក្រោយ ការធ្វើយុទ្ធនាការជាបន្តបន្ទាប់អស់ រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំរបស់អ្នកភូមិដែលរងផលប៉ះពាល់ ដើម្បីទាមទារដីរបស់ខ្លួនត្រឡប់

[1] សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែម៖ អង្គការអុកហ្វាម (Oxfam) និងអង្គការអាក់សិនអេត, "កម្ពុជា ៖ រសជាតិជូរចត់នៃស្ករស ការផ្លាស់ទីជម្រក និងការដកហូតដីធ្លីនៅក្នុងខេត្តឧត្តរមានជ័យ" (ឆ្នាំ២០១៥) តាមរយៈ http://bit.ly/1lyeo96

មកវិញ និងរួមទាំងការរិះគន់ជាច្រើនជុំវិញការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សនៅលើដីសម្បទានសេដ្ឋកិច្ចនេះ ក្រុមហ៊ុនមិត្រ ផុល បានដកខ្លួនចេញនៅក្នុងឆ្នាំ២០១៥។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី ដីទាំងនេះមិនទាន់ត្រូវបានប្រគល់ត្រឡប់ទៅឱ្យម្ចាស់ដើមវិញនៅឡើយទេ ហើយក៏មិនទាន់មានការព្រមព្រៀងផ្តល់សំណងដល់អ្នកភូមិរងផលប៉ះពាល់ក្រោយហេតុការណ៍ទាំងអស់នេះនៅឡើយដែរ។

ការប្រមូលផលអំពៅនៅលើដីសម្បទានសេដ្ឋកិច្ចរបស់ក្រុមហ៊ុនមិត្រ ផុល

ប្រភព ៖ អាក់សិនអេត

នីតិរដ្ឋដ៏ទន់ខ្សោយនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា គឺពិតជាកត្តាមួយដែលធ្វើឱ្យក្រុមហ៊ុនឯកជនជាច្រើនរំលោភសិទ្ធិមនុស្សយ៉ាងងាយនៅក្នុងប្រតិបត្តិធុរកិច្ចរបស់ខ្លួន។

ជនរងគ្រោះ ដែលរងការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សដោយសារតែធុរកិច្ចនេះ ភាគច្រើនជាអ្នកងាយរងគ្រោះបំផុតនៅក្នុងសង្គម ដែលពួកគាត់មានធនធានតិចតួចក្នុងការងើបឡើងតស៊ូប្រឆាំងនឹងការរំលោភបំពានទាំងនេះ ដូចជាអ្នកក្រ អ្នកបានទទួលប្រយោជន៍តិចតួច ស្ត្រី សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច ហើយជាទូទៅគឺអ្នកដែលមិនសូវបានដឹងអំពីសិទ្ធិរបស់ខ្លួន និងច្បាប់។

១.៣.២ សិទ្ធិ និងការទទួលខុសត្រូវ

ដូចពិភាក្សាខាងលើ សិទ្ធិមនុស្សមានជាប់ពាក់ព័ន្ធផ្ទាល់ទៅនឹងបុគ្គលម្នាក់ៗ។ មានសិទ្ធិមួយចំនួនដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងក្រុមសមូហភាព។ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ជនជាតិដើមភាគតិចមានសិទ្ធិធ្វើជាម្ចាស់ដីសមូហភាព។ នៅក្នុងកម្រិតអន្តរជាតិ សេចក្តីប្រកាសរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីសិទ្ធិជនជាតិដើមភាគតិចឆ្នាំ២០០៧ បានចែងយ៉ាងច្បាស់លាស់អំពីសិទ្ធិមួយចំនួនដែលជនជាតិដើមភាគតិចត្រូវទទួលបាន រួមទាំងសិទ្ធិបុគ្គល និងសិទ្ធិជាសមូហភាព។ ក៏ប៉ុន្តែ ក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង សិទ្ធិបុគ្គល និងសិទ្ធិជាសមូហភាពជារឿយៗ មិនត្រូវបានគេគោរពពេញលេញនោះទេ។

បុគ្គលគ្រប់រូបរាប់ទាំងបុគ្គលឯកជន ឬជាក្រុម ក៏មានការទទួលខុសត្រូវក្នុងការគោរពសិទ្ធិរបស់អ្នកដទៃដែរ ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា៣១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។

នៅពេលផ្តោតទៅលើធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្ស ការទទួលខុសត្រូវត្រូវមានចំណែករបស់រដ្ឋ និងរបស់ធុរកិច្ច។ រដ្ឋ គឺជារដ្ឋាភិបាល ស្ថាប័នរដ្ឋ និងបុគ្គលទាំងឡាយដែលធ្វើការឱ្យរដ្ឋាភិបាល និងស្ថាប័នសាធារណៈ ត្រូវមានការទទួលខុសត្រូវក្នុងការធានាថាសិទ្ធិទាំងឡាយរបស់ពលរដ្ឋត្រូវបានគោរព ការពារ និងបំពេញ។ នេះគឺជាចំណែកជាមូលដ្ឋាននៃច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ។ ទោះបីជាភារកិច្ចចម្បងក្នុងការការពារនិងបំពេញសិទ្ធិមនុស្សជាភារកិច្ចរបស់រដ្ឋក៏ដោយ ក៏ធុរកិច្ចកាន់តែច្រើនឡើងកំពុងទទួលស្គាល់ការទទួលខុសត្រូវទាំងនេះក្នុងការការពារសិទ្ធិមនុស្ស។ លើសពីនេះទៀត ធុរកិច្ចត្រូវបានគេតម្រូវឱ្យអនុលោមតាមច្បាប់ជាតិ ហេតុដូច្នេះហើយរាល់លិខិតុបករណ៍ច្បាប់អន្តរជាតិទាំងឡាយដែលត្រូវបានផ្តល់សច្ចាប័នគឺត្រូវអនុលោមតាមច្បាប់ជាតិ។

នៅពេលដែលរដ្ឋ និងធុរកិច្ចខកខានក្នុងការការពារសិទ្ធិមនុស្សនោះ តួអង្គផ្សេងទៀតអាចជួយលើកកម្ពស់ការការពារសិទ្ធិមនុស្សក្នុងទិដ្ឋភាពជាក់ស្តែងដោយរួមមានទាំងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ និងមេដឹកនាំសាសនា។ បន្ថែមពីលើនេះទៀត សហគមន៍ និងកម្មករ ត្រូវតែដឹង និងតស៊ូដើម្បីសិទ្ធិរបស់ខ្លួនដែរ។

១.៣.៣ ធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្ស ធៀបនឹងការទទួលខុសត្រូវរបស់សាជីវកម្មចំពោះសង្គម

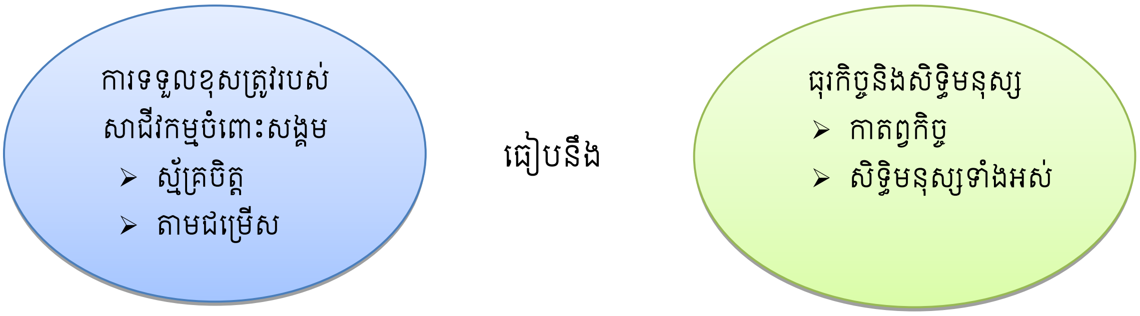

កាលពីមុន ធុរកិច្ចបានព្យាយាមដោះស្រាយបញ្ហាសង្គមតាមរយៈកម្មវិធីទទួលខុសត្រូវរបស់សាជីវកម្មចំពោះសង្គម។ ការទទួលខុសត្រូវរបស់សាជីវកម្មចំពោះសង្គម ជាសកម្មភាពស្ម័គ្រចិត្តដែលក្រុមហ៊ុនរៀបចំឡើងដើម្បីប្រតិបត្តិការក្នុងលក្ខណៈដែលមាននិរន្តរភាពផ្នែកសង្គម និងបរិស្ថាន។ ឧទាហរណ៍ ក្រុមហ៊ុនអ៊ីហ្ស៊ីខម ដែលជាក្រុមហ៊ុនផ្គត់ផ្គង់សេវាអ៊ីនធើណិតមួយនៅកម្ពុជា បានបញ្ចូលការទទួលខុសត្រូវរបស់សាជីវកម្មចំពោះសង្គមទៅក្នុងគំរូធុរកិច្ចរបស់ខ្លួន ដែលថែមទាំងជួលអ្នកគ្រប់គ្រងម្នាក់ឱ្យធ្វើការលើការទទួលខុសត្រូវរបស់សាជីវកម្មចំពោះសង្គមផងដែរ (ជាក្រុមហ៊ុនមួយក្នុងចំណោមក្រុមហ៊ុនដ៏កម្រនៅកម្ពុជាដែលធ្វើដូច្នេះ)។ ក្រុមហ៊ុនអ៊ីហ្ស៊ីខម អះអាងថាខ្លួននឹងប្តេជ្ញាប្រើប្រាស់ថាមពលបច្ចេកវិទ្យាដើម្បីជួយដល់ការរីកលូតលាស់របស់សហគមន៍ និងជួយឱ្យប្រជាជនសម្រេចបាននូវសក្តានុភាពរបស់ពួកគេ។ ជាផ្នែកមួយនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់សាជីវកម្មចំពោះសង្គមរបស់ខ្លួន ក្រុមហ៊ុនអ៊ីហ្ស៊ីខមផ្តល់សេវាអ៊ិនធើណិតដោយឥតគិតថ្លៃដល់ថ្នាក់រៀនកុំ

ព្យូទ័ររបស់អង្គការមិត្តសំឡាញ់អន្តរជាតិ ដែលជាអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលមួយធ្វើការជាមួយកុមារដែលមិនសូវមានឱកាស។ ទោះជាយ៉ាងណាក្តី ប្រការគួរឱ្យកត់សម្គាល់គឺថា ជារឿយៗនៅពេលក្រុមហ៊ុនក្នុងស្រុកកំពុងតែលើកកម្ពស់ពីគោលនយោបាយការទទួលខុសត្រូវរបស់សាជីវកម្មចំពោះសង្គមរបស់ពួកគេ ស្របពេលជាមួយគ្នាក្រុមហ៊ុនទាំងនេះក៏កំពុងប្រព្រឹត្តការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សនៅពីខាងក្រោយផងដែរ។

ផ្ទុយទៅវិញ ការគោរពសិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងធុរកិច្ច មិនមែនជាការស្ម័គ្រចិត្តទេ ប៉ុន្តែចាំបាច់ត្រូវអនុវត្តតាមលក្ខណៈជាសកលនៃសិទ្ធិមនុស្ស ហើយតម្រូវឱ្យក្រុមហ៊ុនគោរពសិទ្ធិមនុស្សទាំងអស់នៅរាល់ប្រតិបត្តិការរបស់ខ្លួន។ ក្របខណ្ឌសិទ្ធិមនុស្ស ផ្តល់នូវវិធីសាស្ត្រមួយដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាសកល និងផ្តោតទៅលើមនុស្សចំពោះផលប៉ះពាល់របស់ក្រុមហ៊ុនទៅលើសង្គម និងបរិស្ថាន។

២. គោលការណ៍ណែនាំរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ស្តីពីធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្ស

២.១ តើអ្វីជាគោលការណ៍ណែនាំ?

គោលការណ៍ណែនាំ គឺជាបណ្តុំគោលការណ៍ចំនួន៣១ ដើម្បីកំណត់ និងបង្ហាញណែនាំផ្លូវអំពីវិធីដែលរដ្ឋ និងធុរកិច្ចអាចការពារ និងលើកកម្ពស់ការគោរពសិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងប្រតិបត្តិការធុរកិច្ចប្រចាំថ្ងៃ។ ដោយផ្អែកទៅលើកិច្ចប្រឹងប្រែងចំនួន៦ឆ្នាំ ដោយអតីតតំណាងពិសេសរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិគឺលោក ចន រ៉ូហ្គី គោលការណ៍ណែនាំនេះ ត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីដាក់ឱ្យប្រតិបត្តិការនូវក្របខណ្ឌ "ការការពារ ការគោរព និងដំណោះស្រាយ" ដែលត្រូវបានអនុម័តដោយក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិក្នុងឆ្នាំ២០០៨។ ក្របខណ្ឌនេះមានសសរស្តម្ភចំនួន៣ ៖

ការការពារ	**ការគោរព**	**ដំណោះស្រាយ**
កាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋក្នុងការការពារ ប្រឆាំងនឹងការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្ស	**ទំនួលខុសត្រូវរបស់អាជីវកម្មក្នុងការគោរព** សិទ្ធិមនុស្ស	**តម្រូវការក្នុងការទទួលបានដំណោះស្រាយ** សម្រាប់ជនរងគ្រោះដោយសារការរំលោភបំពានពាក់ព័ន្ធនឹងធុរកិច្ច

សសរស្តម្ភទី១ ៖ កាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋក្នុងការការពារ ប្រឆាំងនឹងការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សដោយភាគីទីបី តាមរយៈគោលនយោបាយ បទប្បញ្ញត្តិ និងការជម្រះសេចក្តីជាក់លាក់និងសមស្រប។

សសរស្តម្ភទី២ ៖ ទំនួលខុសត្រូវរបស់អាជីវកម្មក្នុងការគោរព សិទ្ធិមនុស្សដែលមានន័យថាធុរកិច្ចទាំងអស់ ទាំងតូចទាំងធំ ត្រូវគេរំពឹងថាត្រូវជៀសវាងការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សរបស់អ្នកដទៃ និងត្រូវដោះស្រាយការប៉ះពាល់សិទ្ធិមនុស្សធ្ងន់ធ្ងរ ដែលពួកគេមានការពាក់ព័ន្ធ។

សសរស្តម្ភទី៣ ៖ ការទទួលបានដំណោះស្រាយ ដែលទាមទារឱ្យរដ្ឋ និងធុរកិច្ច ធានាឱ្យមានការជនរងគ្រោះដោយសារការបំពានសិទ្ធិមនុស្សដោយសារធុរកិច្ច កាន់តែទទួលបានដំណោះស្រាយដែលមានប្រសិទ្ធភាព ទាំងផ្នែកតុលាការ និងក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ។

សម្រាប់សសរស្តម្ភនីមួយៗ គោលការណ៍ណែនាំនេះផ្តល់នូវការណែនាំជាក់លាក់ដល់រដ្ឋ និងធុរកិច្ចក្នុងការអនុវត្តក្របខណ្ឌនេះ។ វាជាការសំខាន់ក្នុងការកត់សម្គាល់នៅទីនេះដែរថា គោលការណ៍ណែនាំនោះមិនបាន

ចងកាតព្វកិច្ចតាមផ្លូវច្បាប់ទេ តែគ្រាន់តែលើកទឹកចិត្តជាជាងដាក់ជាកាតព្វកិច្ចដល់រដ្ឋ និងវិស័យធុរកិច្ចក្នុងការអនុវត្តក្របខណ្ឌ "ការការពារ ការគោរព និងដំណោះស្រាយ"។ ទោះបីជាមានកំហិតបែបនេះក៏ដោយ ក៏ក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ បានអនុម័តជាឯកច្ឆ័ន្ទទៅលើគោលការណ៍ណែនាំនេះនៅក្នុងខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ដោយបានធ្វើឱ្យគោលការណ៍ណែនាំនេះក្លាយជាស្តង់ដារសាកលសម្រាប់អនុវត្ត ដែលឥឡូវនេះត្រូវបានរំពឹងថាគ្រប់រដ្ឋ និងធុរកិច្ចអនុវត្តតាមចំពោះធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្ស។ បន្ថែមពីលើនេះ គោលការណ៍ណែនាំនេះ មានបញ្ចូលចំណុចដែលមានគ្របដណ្តប់ក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ។ នៅថ្ងៃទី២៤ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៤ ថ្មីៗនេះ ក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិបានបោះឆ្នោតបង្កើតក្រុមការងារមួយ ដើម្បីតាក់តែងលិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិស្តីពីធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្ស ដែលអាចចងជាកាតព្វកិច្ចតាមផ្លូវច្បាប់ ដូច្នេះវាអាចទៅរួចដែលថាការវិវឌ្ឍនៅពេលអនាគតអាចនឹងប្រែក្លាយការទទួលខុសត្រូវទាំងនេះឱ្យទៅជាកាព្វកិច្ចតាមផ្លូវច្បាប់ដែលតម្រូវឱ្យរដ្ឋ និងធុរកិច្ចគោរពតាម។

ប្រភព ៖ ការិយាល័យឧត្តមស្នងការរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា

២.២ ភាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋក្នុងការការពារសិទ្ធិមនុស្ស

តាមច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាមានកាតព្វកិច្ចតាមផ្លូវច្បាប់ ក្នុងការការពារសិទ្ធិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ដែលស្ថិតក្នុងដែនសមត្ថកិច្ចរបស់ខ្លួន និងទប់ស្កាត់មិនឱ្យតួអង្គឯកជន និងមិនមែនរដ្ឋប្រព្រឹត្តបំពានសិទ្ធិរបស់អ្នកដទៃ។

ដូចបានពិភាក្សាខាងលើរួចមកហើយ បុគ្គលគ្រប់រូបមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការគោរពសិទ្ធិរបស់អ្នកដទៃ។ ក៏ប៉ុន្តែ អ្នកមានកាតព្វកិច្ចចម្បងក្នុងបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្សនេះគឺរដ្ឋ។ រដ្ឋមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការអនុម័ត និងអនុវត្តច្បាប់

បទប្បញ្ញត្តិ និងគោលនយោបាយ ដោយមានគោលបំណងការពារសិទ្ធិរបស់មនុស្ស។ ក្នុងករណីនៅកន្លែងដែលសកម្មភាពរបស់បុគ្គលឯកជន ឬក្រុមហ៊ុនឯកជន រំលោភសិទ្ធិអ្នកដទៃនោះ វាជាកាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋក្នុងការធានាថា សំណងត្រូវបានផ្តល់ជូនដល់អ្នកត្រូវទទួលរងការរំលោភបំពានសិទ្ធិនេះ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត នៅពេលដែលការរំលោភបំពានសិទ្ធិរបស់ពលរដ្ឋ អាចត្រូវបង្កឡើងពីសំណាក់បុគ្គល ឬក្រុមហ៊ុនឯកជននោះ រដ្ឋមានការទទួលខុសត្រូវក្នុងការការពារសិទ្ធិទាំងនោះ ហើយរដ្ឋក៏ត្រូវមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការបញ្ចប់ការខូចខាតដល់ពលរដ្ឋ និងក្នុងការផ្តល់សំណង ដូចជាសំណងសម្រាប់ពលរដ្ឋដែលទទួលរងការប៉ះពាល់ទៅលើសិទ្ធិ ឬការកាត់ទោសព្រហ្មទណ្ឌទៅលើបុគ្គល ឬក្រុមហ៊ុនឯកជនដែលជាជនល្មើស។

ឧទាហរណ៍ល្អមួយ ដែលបញ្ជាក់ច្បាស់អំពីកាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋក្នុងការការពារគឺ ក្រុមហ៊ុនស្ករមួយដែលផ្តល់ការងារដល់កម្មករធ្វើការនៅក្នុងចម្ការរបស់ខ្លួន។ ក្រុមហ៊ុនស្ករគឺជាធុរកិច្ចឯកជន ហើយមិនមែនជាផ្នែកណាមួយរបស់រដ្ឋាភិបាលទេ។ ពលកម្មលើកុមារគឺជាការរំលោភសិទ្ធិមនុស្សជាមូលដ្ឋាន និងត្រូវបានគេបង្ហាញថាអាចធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ការរីកលូតលាស់របស់កុមារ។ ជាងនេះទៅទៀត យោងតាមច្បាប់ជាតិ អាយុអប្បបរមាដែលអាចធ្វើការបានគឺចាប់ពី១៥ ឆ្នាំ។ ស្របតាមកាតព្វកិច្ចក្នុងការការពារ រដ្ឋាភិបាលត្រូវធានាថាបុគ្គល និងក្រុមហ៊ុនឯកជនដែលគ្រប់គ្រងចម្ការទាំងនោះ មិនមានប្រើប្រាស់ពលកម្មកុមារនៅក្នុងចម្ការរបស់ខ្លួនជាដាច់ខាតដែលរដ្ឋអាចបង្កើតច្បាប់ ឬប្តឹងចោទប្រកាន់លើម្ចាស់ចម្ការណាដែលបានប្រើប្រាស់ពលកម្មកុមារត្រូវបញ្ជូនទៅតុលាការ។ រដ្ឋក៏ត្រូវធានាដែរថា កុមារដែលរងគ្រោះដោយសារតែការប្រព្រឹត្តរបស់ក្រុមហ៊ុនកើតចេញពីការងារនៅចម្ការ ហើយដែលសិទ្ធិរបស់កុមារទាំងនោះត្រូវបានបំពាន អាចទទួលបានសំណងសមស្រប។ នៅក្នុងកាលៈទេសៈបែបនេះ តុលាការអាចបង្គាប់ឱ្យម្ចាស់ចម្ការចេញថ្លៃសំណងនៃការខូចខាត តែក៏អាស្រ័យតាមកាលៈទេសៈនៃករណីជាក់លាក់ដែរ ដែលតុលាការត្រូវផ្តន្ទាទោសម្ចាស់ចម្ការថែមទៀត ប្រសិនបើតុលាការរកឃើញថា ម្ចាស់ចម្ការទាំងនោះមានពិរុទ្ធចំពោះបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌណាមួយ។

ក្នុងការអនុវត្តនៅប្រទេសកម្ពុជា មានបញ្ហាប្រឈមមួយចំនួនទាក់ទងនឹងកាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋក្នុងការការពារ។ ឧបសគ្គចម្បងបំផុតគឺកង្វះការពង្រឹង និងអនុវត្តច្បាប់ និងបទប្បញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធ ដែលជាប់ទាក់ទិនទៅនឹងអំពើពុករលួយរីករាលដាលក្នុងចំណោមអ្នកមានអំណាច ដែលបណ្តោយឱ្យធុរកិច្ចប្រព្រឹត្តអំពើរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្ស ដោយមិនទទួលរងនូវទណ្ឌកម្ម។ យោងតាមអង្គការគ្លូបល់វីតនេស (Global Witness) ២០% នៃដីទាំងអស់ដែលត្រូវបានបែងចែកតាមរយៈសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច ត្រូវបានកាន់កាប់ដោយសមាជិកព្រឹទ្ធសភាចំនួន៥ រូបនៃគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាដែលកំពុងកាន់អំណាច។ ឧទាហរណ៍ ក្រុមហ៊ុនភាពីម៉ិច ដែលជាក្រុមហ៊ុនដ៏មានឥទ្ធិពលបំផុតមួយក្នុងប្រទេសកម្ពុជា មានម្ចាស់រួមគ្នាដោយសមាជិកព្រឹទ្ធសភា ឡៅ ម៉េងឃីន និងត្រូវបានគេប៉ាន់ប្រមាណថាគ្រប់គ្រងលើដីចំនួន៧% នៃផ្ទៃដីប្រទេសកម្ពុជា។ សមាជិកព្រឹទ្ធសភារូបនេះ គឺជានាយកក្រុមហ៊ុនស៊ូកាគូ ដែលជាក្រុមហ៊ុនទទួលខុសត្រូវក្នុងការបណ្តេញប្រជាជនចំនួនប្រហែល ៣.០០០ នាក់ចេញដោយបង្ខំពីតំបន់បឹងកក់។ ទំនាស់ផលប្រយោជន៍បែបនេះ ជាការពន្យល់ថាហេតុអ្វីបានជារដ្ឋាភិបាលច្រើនតែបណ្តោយឱ្យក្រុមហ៊ុនរួចខ្លួនពីការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្ស។ បន្ថែមពីលើនេះ មានការខ្វះខាតការយល់

ដឹងជាទូទៅក្នុងចំណោមមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលអំពីរបៀបក្នុងការបំពេញកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួនក្នុងការការពារ និងធានាថាធុរកិច្ចគោរពសិទ្ធិមនុស្ស។ គោលការណ៍ណែនាំទាំងនេះ ផ្តល់នូវដំណោះស្រាយមួយសម្រាប់បញ្ហានេះ ដោយសារតែវាផ្តល់នូវអនុសាសន៍ជាក់ស្តែងមួយចំនួនសម្រាប់រដ្ឋាភិបាលក្នុងការអនុវត្តតាមដើម្បីធានាថាពួកគេបំពេញតួនាទីរបស់ខ្លួនបាន។ ដ្យាក្រាមខាងក្រោមនេះ បង្ហាញអំពីសំណើជាក់ស្តែងមួយចំនួន សម្រាប់សកម្មភាពដែលរដ្ឋាភិបាលអាចចាប់យកក្នុងការអនុវត្តគោលការណ៍ណែនាំ ៖

២.៣ ទំនួលខុសត្រូវរបស់ធុរកិច្ចក្នុងការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស

ប្រហែលជាតួអង្គសំខាន់បំផុតដែលត្រូវតែមានការពាក់ព័ន្ធគឺធុរកិច្ច ប្រសិនបើគោលការណ៍ណែនាំទាំងនេះត្រូវអនុវត្តឱ្យបានជោគជ័យនោះ។ សូម្បីតែមានសកម្មភាពខ្លាំងក្លាពីរដ្ឋក្រោមជាតុ "ការការពារ" តាមគោលការណ៍ណែនាំទាំងនេះក៏ដោយ ក៏ការអនុវត្តច្បាស់ណាស់ថានឹងមិនមានប្រសិទ្ធភាពទេ ប្រសិនបើធុរកិច្ច មិនបានបំពេញតួនាទីដ៏សំខាន់របស់ខ្លួនក្នុងការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស និងធានាថាពួកគេមិនបង្កផលប៉ះពាល់នៅពេលបំពេញប្រតិបត្តិការរបស់ខ្លួន។

វាទំនងជាមានការប្រឈមខ្លាំងសម្រាប់ធុរកិច្ចក្នុងការដាក់ចេញនូវប្រតិបត្តិការជាការអនុវត្តឱ្យបានល្អបំផុតដែលមានចែងនៅក្នុងគោលការណ៍ណែនាំ ហេតុដូច្នេះ វាជាការសំខាន់ណាស់ដែលយើងត្រូវចំណាយ

ពេលវេលាក្នុងការទទួលស្គាល់ឧបសគ្គទាំងនេះ។ វាក៏មានសារៈសំខាន់ផងដែរក្នុងការទទួលស្គាល់ថា ទោះបីជាគោលការណ៍ណែនាំទាំងនេះ ត្រូវបានគេតាក់តែងឡើងជា "គោលការណ៍មួយតម្រូវឱ្យអនុវត្តបានគ្រប់គ្នា" ដែលឱ្យអាចអនុវត្តបានសម្រាប់ធុរកិច្ចគ្រប់ទំហំ និងសម្រាប់អ្នកប្រតិបត្តិនៅក្នុងឧស្សាហកម្មផ្សេងៗគ្នានោះ បញ្ហាប្រឈមជាក់លាក់មួយចំនួន ទំនងជាអាចមានភាពខ្លាំងក្លាជាងនេះ នៅក្នុងធុរកិច្ចមួយចំនួន ដូចជាធុរកិច្ចខ្នាតតូចជាដើម។ ខាងក្រោមនេះជាបញ្ហាប្រឈមសំខាន់ៗបំផុតមួយចំនួនដែលធុរកិច្ចជួបប្រទះ ៖

- ក្រុមហ៊ុនតូចៗ អាចយល់ថាខ្លួននូវខ្វះខាតធនធាននានា ដែលអាចជួយឱ្យពួកគេអនុវត្តគោលការណ៍ណែនាំទាំងនេះឱ្យបានជោគជ័យ
- ធុរកិច្ចអាចចោទសួរថាតើការអនុវត្តគោលការណ៍ណែនាំនឹងផ្តល់ឱ្យពួកគេនូវផលប្រយោជន៍ដែរឬទេ
- ធុរកិច្ចអាចមានអារម្មណ៍ថាហានិភ័យដ៏ធំទាក់ទងនឹងក្តីក្តាំដោយសារតែបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្សគឺជាហានិភ័យដែលពួកគេមានឆន្ទៈនឹងទទួលយក
- នៅកន្លែងដែលរដ្ឋមិនបានបំពេញតួនាទីក្នុង "ការការពារ" ទេ ធុរកិច្ចអាចចោទសួរថាហេតុអ្វីបានជាពួកគេត្រូវបំពេញតួនាទីក្នុង "ការគោរព"
- ធុរកិច្ចអាចមានការលំបាកក្នុងការបង្កើតនូវយុទ្ធសាស្ត្រដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយសម្រាប់ការអនុវត្តគោលការណ៍ណែនាំទាំងនេះ។

ច្បាស់ណាស់ថា បញ្ហាប្រឈមមួយចំនួនក្នុងចំណោមបញ្ហាប្រឈមខាងលើ មានការពាក់ព័ន្ធនឹងភាគីផ្សេងទៀតក្រៅពីធុរកិច្ច ប៉ុន្តែមនុស្សជាច្រើនផ្តោតទៅលើវិធីដែលធុរកិច្ចអាចនឹងរំខានដោយសារតែសេចក្តីលម្អិតនៃគោលការណ៍ណែនាំ។ ជាធម្មតា នៅពេលដែលគេមើលឃើញថាវាកាន់តែមានភាពស្មុគស្មាញក្នុងការអនុវត្តគោលការណ៍នេះ ធុរកិច្ចកាន់តែមិនចង់បញ្ចូលគោលការណ៍ណែនាំទាំងនេះ ចូលទៅក្នុងការអនុវត្តការងាររបស់ខ្លួន។ ដោយចងចាំក្នុងចិត្តអំពីប្រការនេះ គំរូប្រាំមួយជំហានយ៉ាងងាយស្រួល ដែលគេផ្តល់យោបល់ឱ្យធុរកិច្ចអនុវត្តតាមនៅពេលអនុវត្តគោលការណ៍ណែនាំទាំងនោះ។[2] ដំណើរការទាំងប្រាំមួយជំហាននេះ មានដូចខាងក្រោម ៖

[2] អង្គការ SAI & ICCO, 'គោលការណ៍ណែនាំរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្ស ៖ យុទ្ធសាស្ត្រ៦ចំណុចក្នុងការអនុវត្តខ្សែសង្វាក់ផ្គត់ផ្គង់' ស្វែងរកបានតាមរយៈ http://bit.ly/297leco

ជំហាន 1 • **ប្តេជ្ញាចិត្ត** ចំពោះគោលនយោបាយសិទ្ធិមនុស្ស

ជំហាន 2 • **ប៉ាន់ប្រមាណ** ការប៉ះពាល់សិទ្ធិមនុស្ស

ជំហាន 3 • **បញ្ចូល** គោលនយោបាយ នីតិវិធី និងការទទួលខុសត្រូវអំពីសិទ្ធិមនុស្ស

ជំហាន 4 • **តាមដាន** ការអនុវត្តសិទ្ធិមនុស្ស

ជំហាន 5 • **ប្រាស្រ័យទាក់ទង** អំពីការប៉ះពាល់សិទ្ធិមនុស្ស

ជំហាន 6 • **ផ្តល់ដំណោះស្រាយ** ចំពោះការប៉ះពាល់សិទ្ធិមនុស្ស

ករណីសិក្សាខាងក្រោមនេះ ផ្តល់នូវឧទាហរណ៍នៃធុរកិច្ចប្រតិបត្តិការក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដែលបានដោះស្រាយការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សដែលពួកគេបានបង្ក ឬរួមចំណែកប្រកបដោយជោគជ័យ ព្រមទាំងកិច្ចប្រឹងប្រែងដែលក្រុមហ៊ុនបានធ្វើដើម្បីជួសជុល។ ករណីសិក្សានេះពាក់ព័ន្ធនឹងសិទ្ធិដីធ្លី និងបានផ្តល់ជាឧទាហរណ៍ដ៏មានប្រយោជន៍មួយអំពីរបៀបក្នុងការអនុវត្តតាមគោលបំណងនៃគោលការណ៍ណែនាំទាំងនេះក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង។

ករណីសិក្សា ៖ ក្រុមហ៊ុនសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចឈ្មោះ ហ្វូង អាញ ហ្គៃឡៃ (HAGL) នៅក្នុងខេត្តរតនគីរី [3]

កាលពីខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៤ អ្នកភូមិជនជាតិដើមភាគតិចចំនួន ១៧ ភូមិដែលមានទីតាំងស្ថិតក្នុងស្រុកអណ្តូងមាស និងស្រុកអូរជុំក្នុងខេត្តរតនគិរី បានដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅស្ថាប័នផ្តល់ប្រាក់កម្ចីទៅឱ្យវិស័យឯកជនរបស់ធនាគារពិភពលោក ដែលហៅថាសាជីវកម្មហិរញ្ញវត្ថុអន្តរជាតិ ("IFC") ពាក់ព័ន្ធនឹងការផ្តល់ហិរញ្ញប្បទានទៅឱ្យក្រុមហ៊ុនកៅស៊ូវៀតណាមឈ្មោះថា Hoang Anh Gia Lai (ក្រុមហ៊ុន HAGL) និងសាខារបស់ក្រុមហ៊ុននេះ ដែលបានប្រព្រឹត្តការរំលោភបំពានជាច្រើន។ នៅក្នុងឆ្នាំ២០១០ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានចាប់ផ្តើមផ្តល់សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចរាប់ពាន់ហិចតាទៅឱ្យក្រុមហ៊ុន HAGL នៅក្នុងតំបន់នោះសម្រាប់ដំណាំកៅស៊ូ។

អ្នកភូមិដែលរងគ្រោះ និងក្រុមហ៊ុន HAGL មានទំនាស់នឹងគ្នាអស់ជាច្រើនឆ្នាំមកហើយ ដោយសារការចោទប្រកាន់ថាក្រុមហ៊ុន HAGL បានទន្ទ្រានយកដីរបស់អ្នកភូមិ បន្ថែមពីលើការបំពានសិទ្ធិមនុស្សផ្សេងទៀត រួមទាំងការកាប់បំផ្លាញព្រៃឈើយ៉ាងច្រើន ការបំពុលទឹកអូរដោយការប្រើថ្នាំគីមីនៅក្នុងការដាំដុះ និងការបំពានផ្លូវភេទ។

បន្ទាប់ពីមានការសម្របសម្រួលរវាងក្រុមហ៊ុន HAGL និងអ្នកភូមិដែលទទួលរងគ្រោះដែលរៀបចំដោយការិយាល័យអង្កេត និងប្រឹក្សាខាងផ្នែកប្រតិបត្តិច្បាប់របស់សាជីវកម្មហិរញ្ញវត្ថុអន្តរជាតិរួចមក ក៏មាន

3 សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែម សូមមើលឯកសាររបស់អង្គការអភិវឌ្ឍរួមជាអន្តរជាតិ "ប្រទេសកម្ពុជា និងឡាវ ៖ ការរំលោភយកដីចម្ការកៅស៊ូ" (ឆ្នាំ២០១៦) តាមរយៈ http://bit.ly/2aPg9Ag

សេចក្តីថ្លែងការណ៍ចុងក្រោយមួយបញ្ជាក់ពីចំណុចព្រមព្រៀងគ្នាត្រូវបានចេញនៅថ្ងៃទី១៩ ខែមករា ឆ្នាំ ២០១៦។ សេចក្តីថ្លែងការណ៍នេះរួមមានការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់ក្រុមហ៊ុន HAGL ថាមិនឈូសឆាយ ឬអភិវឌ្ឍលើតំបន់របស់ជនជាតិដើមភាគតិចជាក់លាក់មួយចំនួន ព្រមទាំងត្រូវជួសជុល និងថែទាំផ្លូវថ្នល់ និងស្ពាននៅក្នុងភូមិដែលរងការខូចខាតដោយសារតែប្រតិបត្តិការរបស់ក្រុមហ៊ុនកន្លងមក។ ក៏មានការព្រមព្រៀងបន្ថែមទៀតថា ការប្តេជ្ញាចិត្តទាំងនេះនឹងត្រូវអនុវត្តតាមរយៈការរៀបចំទស្សនៈកិច្ចរួមគ្នាដំបូងដើម្បីកំណត់ផែនទីរួមនៅតាមភូមិដែលទទួលរងគ្រោះនីមួយៗ។

ដំណើរការដែលមានប្រាំមួយជំហានដូចដែលបានរៀបរាប់ខាងលើនេះផ្តល់នូវការណែនាំបង្ហាញផ្លូវដ៏មានប្រយោជន៍មួយចំពោះការអនុវត្តគោលការណ៍ណែនាំ។ ក៏ប៉ុន្តែ ដំណើរការដែលមានប្រាំមួយជំហាននោះនៅខ្វះខាតសេចក្តីលម្អិតជាក់លាក់នៅឡើយ។ ដ្យាក្រាមខាងក្រោមនេះ ផ្តល់នូវសំណើនៃជំហានអនុវត្តជាក់ស្តែងដែលធុរកិច្ចអាចយកទៅអនុវត្តគោលការណ៍ណែនាំ ៖

២.៤ ការផ្តល់ដំណោះស្រាយ

គោលការណ៍ណែនាំផ្តោតជាចម្បងទៅលើការទប់ស្កាត់កុំឱ្យមានការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សតាំងពីដើមទីទៅ ប៉ុន្តែក៏ទទួលស្គាល់ដែរថា ប្រសិនបើមានការបំពានកើតឡើង ត្រូវមានយន្តការដោះស្រាយគ្រប់គ្រាន់យ៉ាងរឹងមាំរួចជាស្រេច។

ការផ្តល់យន្តការទទួលបានដំណោះស្រាយ គឺជាធាតុដ៏សំខាន់មួយនៃកាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋក្នុងការការពារ និងការទទួលខុសត្រូវរបស់ធុរកិច្ចក្នុងការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស។ យន្តការបែបនេះ អាចជាយន្តការរដ្ឋ ឬមិនមែនរដ្ឋ ហើយអាចជាយន្តការតាមផ្លូវតុលាការ ឬអាចបញ្ចូលទៅជាបច្ចេកទេសដោះស្រាយជម្លោះក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ។

គោលការណ៍ណែនាំ ប្រមើលឃើញមានយន្តការដំណោះស្រាយក្នុងទម្រង់ផ្សេងៗគ្នា ដូច្នេះយន្តការត្រូវធានាឱ្យមានភាពបត់បែនជាអតិបរមាសម្រាប់អ្នកប្រើប្រាស់និងដើម្បីងាយស្រួលប្រើប្រាស់។ ច្បាស់ណាស់ថា ប្រព័ន្ធតុលាការត្រូវតែជាតួអង្គដ៏សំខាន់មួយ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ការប្តឹងទៅតុលាការ គួរតែជាជម្រើសចុងក្រោយបំផុត ហើយគួរប្រឹងប្រែងគ្រប់បែបយ៉ាងដើម្បីដោះស្រាយជម្លោះដោយមិនចាំបាច់ត្រូវការអន្តរាគមន៍ពីតុលាការ។ ដូច្នេះហើយ វាជាការសំខាន់ណាស់ដែលត្រូវមានយន្តការដោះស្រាយជម្លោះក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការដែលចេញពីធុរកិច្ច និងពីរដ្ឋ។

នៅក្នុងបរិបទប្រទេសកម្ពុជា បញ្ហាជាមួយនឹងយន្តការតុលាការរបស់រដ្ឋ ត្រូវបានគេសង្កត់ធ្ងន់ជាពិសេសដោយសារតែងតែមានបញ្ហាចោទលើឯករាជ្យភាព និងភាពឥតលម្អៀងរបស់តុលាការ ហើយអ្នកនយោបាយច្រើនតែប្រើប្រាស់តុលាការ ដើម្បីបង្ក្រាបអ្នកប្រឆាំង។ បញ្ហានេះត្រូវបានគេសង្កត់ធ្ងន់នៅក្នុងប្រទេសមួយដែលសកម្មភាពរបស់ធុរកិច្ចធំៗ និងរដ្ឋាភិបាលធំៗ មានការជាប់ពាក់ព័ន្ធយ៉ាងរឹងមាំ ដោយមានតុលាការដែលច្រើនតែដោះស្រាយជម្លោះដោយលម្អៀងទៅរកធុរកិច្ចដែលមានចំណងជាមួយនឹងរដ្ឋ។ បញ្ហាពាក់ព័ន្ធនឹងភាពលម្អៀងនៃប្រព័ន្ធតុលាការនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាកាន់តែច្បាស់ខ្លាំង ជាពិសេស ពាក់ព័ន្ធនឹងជម្លោះដីធ្លី។

ចំពោះអ្នកដែលយល់ថាខ្លួនមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងទំនាស់ដីធ្លី បច្ចុប្បន្នមានយន្តការដោះស្រាយទំនាស់ចំនួន ៥។ យន្តការទាំង៥នេះរួមមាន ៖

១. **ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ/សង្កាត់** ៖ ទោះជាក្រុមប្រឹក្សានេះខ្វះសមត្ថកិច្ចធ្វើសេចក្តីសម្រេចតាមផ្លូវច្បាប់ក្តី ក៏ក្រុមប្រឹក្សានេះអាចសម្របសម្រួលរវាងភាគីដើម្បី "ដោះស្រាយនូវការខ្វែងគំនិតគ្នា"។ ជាទូទៅ បណ្តឹងជាច្រើនជាដំបូងត្រូវដាក់នៅចំពោះមុខក្រុមប្រឹក្សាឃុំ/សង្កាត់ជាមុន ទោះបីវាមិនមែនជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវក្តី។

២. **គណៈកម្មាធិការរដ្ឋបាល** ៖ គណៈកម្មាធិការនេះក៏ខ្វះសមត្ថកិច្ចចេញសេចក្តីសម្រេចចងកាតព្វកិច្ចដែរ។ គណៈកម្មាធិការរដ្ឋបាលមានប្រតិបត្តិការនៅគ្រប់តំបន់ទាំងអស់ និងជាអ្នកឆ្លើយតបដំបូងគេចំពោះបណ្តឹងដែលពាក់ព័ន្ធនឹងយុទ្ធនាការចុះបញ្ជីដីដែលឧបត្ថម្ភដោយរដ្ឋ (ការចុះបញ្ជីជាប្រព័ន្ធ)។

៣. គណៈកម្មការសុរិយោដី ៖ ស្ថាប័នចំណុះចំនួន ៣ ត្រូវបានបង្កើតឡើងក្រោមគណៈកម្មការសុរិយោដី ដើម្បីទទួលដោះស្រាយទំនាស់ពាក់ព័ន្ធនឹងដីមិនទាន់ចុះបញ្ជី និងទំនាស់ដែលមិនអាចដោះស្រាយបាន ដោយគណៈកម្មាធិការរដ្ឋបាលរួមមាន ថ្នាក់ស្រុក/ខណ្ឌ ថ្នាក់ខេត្ត/ក្រុង និងថ្នាក់ជាតិ។ ជម្លោះដីធ្លី ដែលប្ដឹងមកគណៈកម្មការសុរិយោដីត្រូវដោះស្រាយដំបូងគេនៅថ្នាក់ស្រុក/ខណ្ឌ ដែលមានសមត្ថកិច្ចត្រឹមតែជួយផ្សះផ្សាប៉ុណ្ណោះ។ ប្រសិនបើគ្មានការព្រមព្រៀងណាមួយនៅក្នុងកម្រិតនេះទេ ទំនាស់ត្រូវបញ្ជូនបន្តទៅថ្នាក់ខេត្ត/ក្រុង ដើម្បីព្យាយាមផ្សះផ្សាម្ដងទៀត ដែលថ្នាក់នេះមានអំណាច (ចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០០៩) ក្នុងការចេញសេចក្ដីសម្រេច ប្រសិនបើគ្មានដំណោះស្រាយ។ ប្រសិនបើទំនាស់នៅតែមិនអាចដោះស្រាយបាននៅក្នុងកម្រិតស្រុក ឬខេត្ត ទំនាស់នេះត្រូវបញ្ជូនបន្តទៀតទៅគណៈកម្មការសុរិយោដីថ្នាក់ជាតិ ដើម្បីធ្វើការវិនិច្ឆ័យ។

៤. អាជ្ញាធរជាតិដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លី ៖ អាជ្ញាធរនេះទទួលពាក្យបណ្ដឹងលើសពីដែនសមត្ថកិច្ចរបស់គណៈកម្មការសុរិយោដី។ អាជ្ញាធរនេះមានឥទ្ធិពលលើដំណោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លីដោយកំណត់ថាទំនាស់ណាត្រូវទទួលយកទំនាស់ណាត្រូវបញ្ជូនបន្តទៅស្ថាប័នផ្សេងទៀត (រួមទាំង តុលាការ) និងលក្ខណៈដែលបណ្ដឹងត្រូវធ្វើការស៊ើបអង្កេត។ សេចក្ដីសម្រេចរបស់អាជ្ញាធរនេះអាចប្ដឹងជំទាស់ទៅតុលាការបាន។

៥. ប្រព័ន្ធតុលាការ ៖ តុលាការមានយុត្តាធិការលើទំនាស់ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងដីចុះបញ្ជី ឬដីមានប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិ។ ប្រសិនបើភាគីមិនសុខចិត្ត ភាគីអាចប្ដឹងទៅសាលាឧទ្ធរណ៍បាន។ ភាគីដែលមិនសុខចិត្តដែលបានដាក់ពាក្យបណ្ដឹងទៅ គណៈកម្មការសុរិយោដីថ្នាក់ជាតិ ក៏អាចប្ដឹងជំទាស់ទៅសាលាឧទ្ធរណ៍បានផងដែរ។ តុលាការមានយុត្តាធិការលើបណ្ដឹងពាក់ព័ន្ធនឹងការបណ្ដេញចេញដោយបង្ខំ ព្រមទាំងជម្លោះលើកិច្ចសន្យា និងជម្លោះរឿងមរតក ដោយមិនគិតថាដីនោះបានចុះបញ្ជីរួចហើយឬនៅនោះទេ។ ក៏ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើទំនាស់ពាក់ព័ន្ធនឹងដីមិនទាន់ចុះបញ្ជី ភាគីត្រូវតែដាក់ពាក្យបណ្ដឹងជាមុនទៅគណៈកម្មការសុរិយោដី។

ទោះវាច្បាស់លាស់ថា ប្រជាជនខ្មែរដែលទទួលរងគ្រោះពីទំនាស់ដីធ្លីមានយន្តការដោះស្រាយទំនាស់ជាច្រើនក្ដី យន្តការទាំងនេះបានបង្ហាញឱ្យឃើញថាភាគច្រើនគ្មានប្រសិទ្ធភាព និងមិនអាចធ្វើទៅបាន [4] ហេតុដូច្នេះហើយភាគច្រើន មិនអាចផ្ដល់ដំណោះស្រាយប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពបាននោះទេ។

រូបដ្យាក្រាមខាងក្រោមនេះបង្ហាញពីការណែនាំជុំវិញការយកទៅអនុវត្តនូវវិធានជាក់ស្ដែង រួមទាំងវិធានរបស់រដ្ឋ និងមិនមែនរដ្ឋ ដើម្បីសម្រេចឱ្យបានពេញលេញនូវគោលការណ៍ណែនាំ ៖

[4] សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមលើបញ្ហាទាក់ទិននឹងយន្តការដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លី សូមមើល ៖ ម.ស.ម.ក, "បរាជ័យនៃយន្តការដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លី" (របាយការណ៍) (ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៤) តាមរយៈ http://goo.gl/SUJJUB

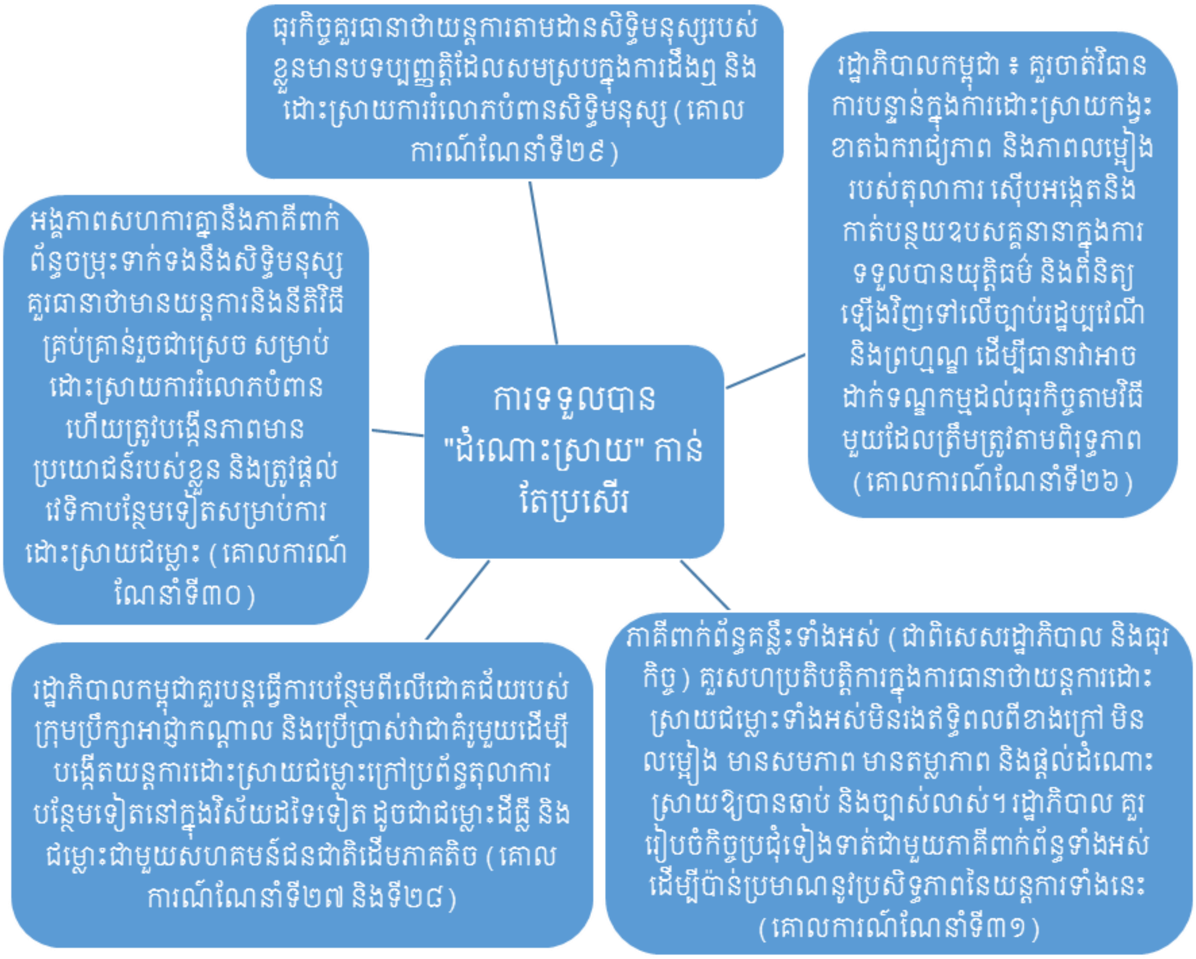

២.៥ ផលប្រយោជន៍នៃគោលការណ៍ណែនាំ

២.៥.១ តើគោលការណ៍ណែនាំមានប្រយោជន៍យ៉ាងដូចម្តេចខ្លះ ?

ស្របពេលការប្រកាន់ខ្ជាប់តាមគោលការណ៍ណែនាំ អាចទាមទារឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរមួយចំនួន ការអនុម័តគោលការណ៍នេះមិនត្រឹមតែអាចធានាថាសិទ្ធិមនុស្សត្រូវបានគោរពនៅក្នុងប្រតិបត្តិការធុរកិច្ចនោះទេ ការអនុវត្តគោលការណ៍នេះក៏អាចនាំមកនូវគុណសម្បត្តិជាច្រើនដល់អង្គភាពមួយចំនួននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាថែមទៀតផង រួមទាំងគុណសម្បត្តិសម្រាប់រដ្ឋាភិបាលផង និងសម្រាប់ធុរកិច្ចខ្លួនឯងផង។ ខាងក្រោមនេះ ជាការរៀបរាប់អំពីផលប្រយោជន៍សំខាន់ៗមួយចំនួនដែលការអនុវត្តតាមគោលការណ៍ណែនាំនេះ នឹងបង្កើតបាន ៖

២.៥.១.១ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា

- **បង្កើនទំនុកចិត្តរបស់វិនិយោគិន** ៖ តាមរយៈការលើកកម្ពស់បរិស្ថានដែលអាចសម្រួលដល់ការវិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេស ជាពិសេសពីប្រទេសលោកខាងលិច។
- **ការកាត់បន្ថយហានិភ័យ** ៖ គោលការណ៍ណែនាំនឹងជួយកាត់បន្ថយហានិភ័យរបស់រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាចំពោះការរំលោភបំពានច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ។

- **ភាពស៊ីសង្វាក់ផ្នែកគោលនយោបាយ ៖** គោលការណ៍ណែនាំផ្តល់នូវការណែនាំដល់អ្នកបង្កើតគោលនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាលជុំវិញការត្រួតពិនិត្យដ៏ត្រឹមត្រូវផ្នែកសិទ្ធិមនុស្ស។
- **ការទទួលបានដំណោះស្រាយ ៖** ដោយសារតែរដ្ឋាភិបាលមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការធានាឱ្យអាចរកបាននូវយន្តការដំណោះស្រាយយោងតាមច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ គោលកាណ៍ណែនាំទាំងនេះផ្តល់នូវក្របខណ្ឌមួយមានប្រយោជន៍។

២.៥.១.២ ធុរកិច្ច

- **បង្កើនកិត្តិយសផ្នែកជំនួញ ៖** ដោយការអនុវត្តគោលការណ៍ណែនាំ នឹងជួយធុរកិច្ចក្នុងការអនុលោមជាមួយសិទ្ធិមនុស្ស ដែលនឹងជួយពង្រឹងពង្រីកកិត្តិយសរបស់ពួកគេ។
- **ការចូលរួមរបស់រដ្ឋាភិបាល ៖** គោលការណ៍ណែនាំនេះជំរុញឱ្យមានការពិភាក្សាអំពីបញ្ហាសំខាន់ៗរវាងរដ្ឋាភិបាល និងធុរកិច្ច។
- **ការកាត់បន្ថយហានិភ័យ ៖** តាមរយៈការអនុវត្តគោលការណ៍ណែនាំ ជួយក្នុងការកាត់បន្ថយហានិភ័យនៃការប្តឹងផ្តល់គ្នា។
- **មិនមានការខាតបង់ឱកាស ៖** ការប្តេជ្ញាចិត្តចំពោះសិទ្ធិមនុស្សនឹងទប់ស្កាត់មិនឱ្យមានការបាត់បង់ដែលកើតចេញពីការតវ៉ារបស់កម្មករ ការខ្វះខាតការពេញចិត្តរបស់អតិថិជន និងការមិនអនុលោមតាមបទដ្ឋានអតិថិជន។
- **បង្កើនផលិតភាព ៖** ផ្តោតលើការប្តេជ្ញាចិត្តចំពោះសិទ្ធិមនុស្សនឹងជួយបង្កើនផលិតភាព ប្រសិនបើនិយោជិតមានការពេញចិត្តធ្វើការនៅកន្លែងដែលមានសុវត្ថិភាពនិងមានការធានាសិទ្ធិ។
- **ភាពប្រកួតប្រជែង ៖** ការប្រតិបត្តិការដោយប្រើប្រាស់គោលការណ៍ណែនាំ និងការប្តេជ្ញាចិត្តចំពោះសិទ្ធិមនុស្ស នឹងជំរុញឱ្យមានភាពចំណេញរបស់ក្រុមហ៊ុននៅក្នុងទីផ្សារ។
- **ការអភិវឌ្ឍសង្វាក់តម្លៃ ៖** អ្នកទិញនិងអ្នកផ្គត់ផ្គង់ ទទួលផលប្រយោជន៍ពីទំនាក់ទំនងដែលមានភាពល្អប្រសើរ និងផលិតភាពដែលមានការកើនឡើង នៅពេលក្រុមហ៊ុនគោរពសិទ្ធិមនុស្ស។
- **និរន្តរភាព ៖** ជាមួយនឹងផលិតភាពកើនឡើង និងការអនុវត្តធុរកិច្ចប្រកបដោយក្រមសីលធម៌នោះ ធុរកិច្ចនឹងមានឱកាសកាន់តែច្រើនក្នុងការបន្ត និងពង្រីកសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ចរបស់ខ្លួន។
- **ឱកាសកើនឡើងក្នុងការពង្រីក និងចូលរួមក្នុងទីផ្សារនាំចេញ ៖** ការអនុវត្តគោលការណ៍ណែនាំនឹងបង្កើតការបើកចំហសម្រាប់ទីផ្សារទាំងឡាយ ដែលទាមទារបទដ្ឋានមួយចំនួនទាក់ទងនឹងភាពដែលអាចតាមដានបាន មាននិរន្តរភាព មានការបញ្ជាក់ត្រឹមត្រូវ និងមានការអនុវត្តធុរកិច្ចល្អ (ឧទាហរណ៍ទីផ្សារអឺរ៉ុប និងអាមេរិក)។

២.៥.១.៣ អង្គការសង្គមស៊ីវិល និងបុគ្គល/សហគមន៍រងការប៉ះពាល់

- គោលការណ៍ណែនាំ នឹងជានាឱ្យមាន**បទដ្ឋានតាមដានសិទ្ធិមនុស្ស** ស្រដៀងគ្នានៅក្នុងវិស័យធុរកិច្ច និងសង្គមស៊ីវិល។
- គោលការណ៍ណែនាំ ផ្តល់**បទដ្ឋានរួមក្នុងការចូលរួម**រវាងភាគីពាក់ព័ន្ធ ដូច្នេះហើយ វាជានាថាគ្រប់គ្នាមានការយល់ដឹងដូចគ្នាអំពីអ្វីដែលត្រូវសម្រេចឱ្យបាន។

២.៥.១.៤ ម្ចាស់ជំនួយ និងដៃគូអភិវឌ្ឍ

- គោលការណ៍ណែនាំនឹងជួយដល់ម្ចាស់ជំនួយ និងដៃគូអភិវឌ្ឍ រាប់បញ្ចូលទាំងស្ថាប័នហិរញ្ញវត្ថុពហុភាគី ដែលផ្តល់ការគាំទ្រ និងជំនួយក្នុងប្រទេសដែលពួកគេប្រតិបត្តិការក្នុង**ការជ្រើសរើសដៃគូ** (ស្ថាប័នរដ្ឋ អង្គការសង្គមស៊ីវិល សហគមន៍ បុគ្គល និងភាគីទីបីផ្សេងទៀត ដោយរាប់បញ្ចូលទាំងធុរកិច្ចប្រឹក្សាយោបល់ឯកជន និងទីភ្នាក់ងារពីខាងក្រៅទៀតផង)។
- គោលការណ៍ណែនាំ ផ្តល់នូវ**ឯកសារយោងរួមមួយទាក់ទងនឹងជំនួយ និងការគាំទ្រ**របស់ពួកគេក្នុងការជានាថាស្ថាប័នទាំងនោះ មិនរារាំងដល់សមត្ថភាពរបស់រដ្ឋជាសមាជិកក្នុងការបំពេញភារកិច្ចក្នុងការការពារ ហើយក៏មិនរារាំងសហគ្រាសធុរកិច្ចពីការគោរពសិទ្ធិមនុស្សដែរ។

៣. គោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ

៣.១ តើគោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ គឺជាអ្វី?

គោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ គឺជាបណ្តុំអនុសាសន៍ដែលរៀបរៀងឡើងដោយរដ្ឋាភិបាលនានាសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ។ គោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ មិនត្រឹមតែដោះស្រាយផលប៉ះពាល់របស់ធុរកិច្ចលើសិទ្ធិមនុស្សប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏ដាក់ចេញនូវការអនុវត្តល្អៗសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិផងដែរ។

ខុសពីគោលការណ៍ណែនាំរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ គោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ មិនមានលក្ខណៈជាសកលនោះទេ ដោយគោលការណ៍ណែនាំនេះអនុវត្តតែទៅលើសហគ្រាសពហុជាតិដែលប្រតិបត្តិការនៅក្នុង ឬពីដែនដីរបស់រដ្ឋាភិបាលដែលបានឯកភាពលើគោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិប៉ុណ្ណោះ។ គិតមកត្រឹមខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៦ រដ្ឋចំនួន ៤៦ ឯកភាពគោរពតាមគោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិរួមមានរដ្ឋ ៣៥ ជារដ្ឋសមាជិករបស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍ និងរដ្ឋ ១១ បន្ថែមទៀត រួមទាំងរដ្ឋដែលទើបមានសេដ្ឋកិច្ចរីកលូតលាស់មួយចំនួនដូចជា ប្រេស៊ីល កូឡុំប៊ី និងអាហ្សង់ទីន។ ខណៈដែលប្រទេសកម្ពុជាមិនទាន់ឯកភាពលើគោលការណ៍ណែនាំរបស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ ប៉ុន្តែសហគ្រាសធុរកិច្ចអន្តរជាតិជាច្រើនកំពុងប្រតិបត្តិការនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាមានទីស្នាក់ការនៅក្នុងរដ្ឋ ដែលជាសមាជិករបស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍ ហេតុដូច្នេះសកម្មភាពធុរកិច្ចរបស់សហគ្រាសទាំងនេះនៅកម្ពុជាស្ថិតក្នុងវិសាលភាពនៃគោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ ដូច្នេះត្រូវអនុវត្តតាមអនុសាសន៍នៃគោលការណ៍ណែនាំនេះ។

៣.២ តើគោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ និយាយអ្វីខ្លះអំពីបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្ស?

គោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ ត្រូវបានអនុម័តដំបូងនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៧៦ ប៉ុន្តែត្រូវបានកែសម្រួល និងធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពចំនួន ៥ លើកចាប់តាំងពីពេលនោះមក។ ការកែសម្រួលចុងក្រោយបំផុតគឺនៅឆ្នាំ២០១១ ដោយបានដាក់បញ្ចូលជាលើកដំបូងនូវជំពូកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងត្រូវបានតាក់តែងឡើង ដើម្បីឱ្យមានភាពស្របគ្នាជាមួយនឹងក្របខណ្ឌស្តីពី "ការការពារ ការគោរព និងដំណោះស្រាយ" និងគោលការណ៍ណែនាំរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ។

ខណៈដែលមានការទទួលស្គាល់ថាភារកិច្ចគោរពសិទ្ធិមនុស្សស្ថិតនៅលើរដ្ឋ គោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ ផ្តល់អនុសាសន៍ថាសហគ្រាសពហុជាតិត្រូវ ៖

- គោរពសិទ្ធិមនុស្ស
- ជៀសវាងការបង្ក ឬរួមចំណែកនាំឱ្យមានផលប៉ះពាល់មិនល្អលើបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្ស និងដោះស្រាយផលប៉ះពាល់ទាំងនោះនៅពេលកើតឡើង
- បង្ការ ឬសម្រាលដល់ផលប៉ះពាល់មិនល្អលើបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្សដែលពាក់ព័ន្ធដោយផ្ទាល់ទៅនឹងប្រតិបត្តិការធុរកិច្ចរបស់ខ្លួន និងមានការប្តេជ្ញាចិត្តតាមរយៈគោលនយោបាយក្នុងការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស
- ធ្វើការត្រួតពិនិត្យដ៏ត្រឹមត្រូវលើបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្ស និង

- ផ្តល់ដំណោះស្រាយនៅពេលដែលក្រុមហ៊ុនបានបង្ក ឬរួមចំណែកនាំឱ្យមានផលប៉ះពាល់មិនល្អដល់សិទ្ធិមនុស្ស។[5]

ខណៈដែលចំណុចខាងលើគ្រាន់តែជាអនុសាសន៍ និងមិនបង្កើតជាកាតព្វកិច្ចតាមផ្លូវច្បាប់សម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ តែប្រព័ន្ធគោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ ក៏ដាក់ភារកិច្ចតាមផ្លូវច្បាប់មួយចំនួនដល់រដ្ឋដែលកំពុងតែអនុវត្តគោលការណ៍នេះ។ ដោយឡែក រដ្ឋមានកាតព្វកិច្ចបង្កើតឱ្យមានស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិមួយ ដែលជាយន្តការដោះស្រាយបណ្តឹងក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ ដែលទទួលខុសត្រូវលើការលើកកម្ពស់គោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ (សូមមើលផ្នែកទី ៣.៣ ខាងក្រោម)។ រដ្ឋាភិបាលក៏ត្រូវបានរំពឹងថានឹងអនុវត្តតាមគោលការណ៍ណែនាំនេះ (ដែលអនុវត្តដូចគ្នាចំពោះសហគ្រាសពហុជាតិដែលជាកម្មសិទ្ធិទាំងស្រុង ឬដោយផ្នែករបស់រដ្ឋ) និងជំរុញឱ្យសហគ្រាសពហុជាតិប្រើប្រាស់គោលការណ៍នេះ ព្រមទាំងអនុម័តច្បាប់ និងគោលនយោបាយនានាដើម្បីជួយបង្កើតបរិយាកាសមួយដែលគាំទ្រធុរកិច្ចឱ្យធ្វើប្រតិបត្តិការប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ។

៣.៣ ការប្រើប្រាស់គោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិនៅក្នុងស្ថានភាពជាក់ស្តែង

គោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ អាចជាឧបករណ៍ដ៏មានឥទ្ធិពលមួយសម្រាប់អង្គការសង្គមស៊ីវិលនៅក្នុងការងាររបស់ខ្លួនដើម្បីបង្ការ និងប្រឆាំងនឹងការបំពានសិទ្ធិមនុស្សដែលបង្កដោយធុរកិច្ច។ គោលការណ៍នេះអាចជួយផ្លាស់ប្តូរឥរិយាបថរបស់សាជីវកម្ម បង្កើនការយល់ដឹងជាសាធារណៈ និងផ្តល់យន្តការសម្រាប់ដោះស្រាយបណ្តឹង។

គោលការណ៍នេះផ្តល់នូវបទដ្ឋានច្បាស់លាស់ និងមានឥទ្ធិពលមួយប្រឆាំងនឹងសកម្មភាពធុរកិច្ចទាំងឡាយណាដែលអាចត្រូវបានវិនិច្ឆ័យ។ ជាលទ្ធផល សេចក្តីថ្លែងការណ៍មួយរបស់អង្គការសង្គមស៊ីវិលដែលភ្ជាប់ការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សពីសំណាក់សហគ្រាសពហុជាតិទៅនឹងគោលការណ៍នេះនឹងជួយបង្កើនការយល់ដឹងជាសាធារណៈ ដោយសារតែការលើកឡើងបែបនេះនឹងបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់អំពីការខកខានជាក់លាក់ណាមួយរបស់សហគ្រាសពហុជាតិក្នុងការគោរពតាមគោលការណ៍ ចង្អុលបង្ហាញអំពីភាពធ្ងន់ធ្ងរ និងធ្វើដូចនេះនៅក្នុងលក្ខខណ្ឌទទួលស្គាល់ជាសកលដែលអាចឱ្យសាធារណជន សារព័ត៌មាន និងអង្គការតស៊ូមតិនានានៅក្នុង និងក្រៅប្រទេសកម្ពុជាបានយល់ដឹង។ ដោយសារសំណុំបទដ្ឋានទាំងនេះត្រូវបានរដ្ឋាភិ បាល សង្គមស៊ីវិល និងធុរកិច្ចឯកភាពរួចហើយ គោលការណ៍នេះក៏អាចជាចំណុចចាប់ផ្តើមដែលមានប្រយោជន៍រួមមួយសម្រាប់សង្គមស៊ីវិលនៅក្នុងការចាប់ផ្តើមកិច្ចសន្ទនាជាមួយសហគ្រាសពហុជាតិជុំវិញការប្រព្រឹត្តរបស់សហគ្រាសទាំងនេះ។

---

[5] គោលការណ៍អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ (កំណែ ឆ្នាំ២០១១), ជំពូកទី ៦ តាមរយៈ http://bit.ly/1kPDOqW

បន្ថែមពីលើការជួយបង្កើនការយល់ដឹងអំពីការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សពីវិស័យធុរកិច្ច គោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ ក៏អាចផ្តល់ជាមធ្យោបាយមួយក្នុងការបំពេញដល់សសរស្តម្ភទី ៣ នៃក្របខណ្ឌស្តីពីធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ តាមរយៈការផ្តល់នូវការទទួលបានដំណោះស្រាយពីការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្ស។ គោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ មានលក្ខណៈពិសេសក្នុងន័យដែលថាគោលការណ៍នេះជាលិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិស្តីពីការទទួលខុសត្រូវរបស់សាជីវកម្មតែមួយគត់ ដែលមានយន្តការដោះស្រាយបណ្តឹងជាប់ជាមួយនឹងគោលការណ៍ផ្ទាល់តែម្តង គឺស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិ ដែលអង្គការសង្គមស៊ីវិល និងបុគ្គលអាចប្រើប្រាស់បានដោយផ្ទាល់។

មុខងារសំខាន់មួយរបស់ស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិ គឺជួយដោះស្រាយបញ្ហាដែលកើតចេញពីការ(មិន) អនុវត្តតាមគោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ ក្នុងស្ថានភាពជាក់ស្តែងដោយប្រើប្រាស់ការិយាល័យគំរូរបស់ពួកគេ។ មុខងារនេះធ្វើឡើងតាមរយៈដំណើរការក្នុង "ករណីជាក់លាក់" ដែលអនុញ្ញាតឱ្យភាគីដែលមានប្រយោជន៍ពាក់ព័ន្ធដូចជាធុរកិច្ច សហជីពកម្មករ និងអង្គការសង្គមស៊ីវិលលើកពីបញ្ហា ដែលខ្លួនយល់ថាសហគ្រាសពហុជាតិមិនធ្វើសកម្មភាពអនុលោមតាមគោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ ទៅកាន់ស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិ។ នៅពេលសហគ្រាសពហុជាតិដែលមានទីស្នាក់ការនៅក្នុងប្រទេសដែលគោរពតាមគោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ កំពុងរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា អង្គការសង្គមស៊ីវិលអាចគិតពិចារណាពីការដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិនៃប្រទេសដើមកំណើតរបស់សហគ្រាសពហុជាតិនោះ។ គោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ ប្រមូលផ្តុំអនុសាសន៍យ៉ាងទូលំទូលាយសម្រាប់ឱ្យសហគ្រាសពហុជាតិ "គោរព

សិទ្ធិមនុស្ស" ដូច្នេះវាទំនងដែលថាទម្រង់នៃការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សភាគច្រើនបំផុតនឹងស្ថិតក្នុងវិសាលភាពនៃគោលការណ៍នេះ។ នៅក្នុងការដាក់ពាក្យបណ្តឹង អង្គការសង្គមស៊ីវិលគប្បីត្រូវប្រាកដថា ខ្លួនបញ្ជាក់ពីបទប្បញ្ញត្តិណាខ្លះនៃគោលការណ៍ដែលត្រូវបានបំពាន បញ្ជាក់ពីជនរងគ្រោះ និងសហគ្រាសពហុជាតិដែលពាក់ព័ន្ធ ព្រមទាំងបញ្ជាក់ពីលទ្ធផលដែលខ្លួនចង់បាន ដូចជាការកែប្រែគោលនយោបាយ ឬឥរិយាបថរបស់ក្រុមហ៊ុន ឬវិធានការដោះស្រាយការខូចខាតដែលបានបង្កឡើង។[6]

ជាដំបូងស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិនឹងពិចារណាថាបញ្ហា ដែលលើកឡើងមកនោះតម្រូវឱ្យមានការត្រួតពិនិត្យបន្ថែមដែរឬទេ ហើយប្រសិនបើតម្រូវឱ្យមានការត្រួតពិនិត្យបន្ថែម ស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិនឹងប្រឹក្សាយោបល់ជាមួយនឹងភាគី និងដៃគូ ព្រមទាំងផ្តល់ជំនួយតាមការិយាល័យគំរូដើម្បីជួយដោះស្រាយបញ្ហានោះតាមរយៈការផ្សះផ្សា ឬសម្របសម្រួល។ គ្រប់បណ្តឹងទាំងអស់ ស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិនឹងចេញសេចក្តីថ្លែងការណ៍ ឬរបាយការណ៍មួយ។

អង្គការសង្គមស៊ីវិលបានសម្តែងកង្វល់អំពីភាពខ្វះចន្លោះមួយចំនួននៅក្នុងប្រព័ន្ធស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិ[7] ដូចជាកង្វះតម្លាភាព និងភាពលម្អៀងជាក់ស្តែង ឬភាពដែលអាចលម្អៀង ដោយហេតុថាស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិស្ថិតនៅក្នុងក្រុមខណ្ឌរដ្ឋាភិបាលនៃប្រទេសដែលគោរពតាមគោលការណ៍ណែនាំ។ ដូចគ្នានេះដែរ ការដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិមិនមែនតែងតែជាមធ្យោបាយល្អបំផុតនោះទេ ហើយអង្គការសង្គមស៊ីវិលត្រូវពិចារណាគ្រប់ជម្រើសទាំងអស់ដែលមាន៖ ពួកគាត់អាចប្តឹងទៅតុលាការ ឬព្យាយាមប្រើឥទ្ធិពលលើសហគ្រាសពហុជាតិតាមរយៈការបញ្ចុះបញ្ចូល និងយុទ្ធនាការជាសាធារណៈ។ ពេលខ្លះ សហគ្រាសពហុជាតិគ្មានឆន្ទៈចូលរួមតាមរយៈដំណើរការសម្របសម្រួលរបស់ស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិនោះទេ ប្រសិនបើវាជាគោលដៅដែលអាចមានយុទ្ធនាការសាធារណៈ ឬសកម្មភាពតាមផ្លូវច្បាប់ក្នុងពេលជំណាលគ្នានោះ។

ប៉ុន្តែ នៅពេលដែលសហគ្រាសពហុជាតិ និងជនរងគ្រោះមានឆន្ទៈចូលរួម និងស្វែងរកដំណោះស្រាយដែលភាគីអាចទទួលយកបាន បណ្តឹងដែលដាក់ទៅស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិនឹងមានប្រសិទ្ធភាព។ នៅក្នុងដំណើរការរយៈពេល ១៥ ឆ្នាំនៃប្រព័ន្ធស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិផ្តល់ផលវិជ្ជមានសំខាន់ៗមួយចំនួន ដែលបង្ហាញថា ប្រព័ន្ធនេះអាចជាមធ្យោបាយមានប្រយោជន៍មួយសម្រាប់អ្នកដែលទទួលរងផលអវិជ្ជមានផ្នែកសិទ្ធិមនុស្សពីវិស័យធុរកិច្ចក្នុងការទទួលបានដំណោះស្រាយ។ យោងតាមទិន្នន័យផ្ទាល់របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍ ចន្លោះពីឆ្នាំ២០១១ ដល់ឆ្នាំ២០១៥ ករណីជាក់លាក់ប្រហែលជាពាក់កណ្តាល ដែលទទួលយកដោយស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិ ត្រូវបានដោះស្រាយតាមការព្រមព្រៀងរវាងភាគី ហើយប្រមាណ

---

[6] សម្រាប់គោលការណ៍លម្អិតបន្ថែមស្តីពីការដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅកាន់ស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិ សូមមើលគម្រោងឃ្លាំមើលរបស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់, "ការអំពាវនាវឱ្យមានគណនេយ្យភាពសាជីវកម្ម ៖ ការណែនាំលើគោលការណ៍ណែនាំរបស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់ ឆ្នាំ២០១១ សម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ (ខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០១៣) តាមរយៈ http://bit.ly/29ZRBeb

[7] សូមមើលគម្រោងឃ្លាំមើលរបស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍ, "ដំណោះស្រាយនៅមានតិចតួចនៅឡើយ" (ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៥) តាមរយៈ http://bit.ly/1QDkzNc

៣៦% ដោះស្រាយបានតាមការកែប្រែគោលនយោបាយផ្ទៃក្នុងរបស់ក្រុមហ៊ុនដែលជាភាគី ដែលនេះជាការរួមចំណែកដល់ការបង្ការផលប៉ះពាល់មិនល្អនាពេលអនាគត។[8] ករណីសិក្សាខាងក្រោមនេះនឹងផ្តល់ជាឧទាហរណ៍អំពីករណីជោគជ័យមួយ ៖

ករណី ៖ បណ្តឹងរបស់មូលនិធិអភិរក្សសត្វព្រៃពិភពលោកអន្តរជាតិប្តឹងក្រុមហ៊ុនអន្តរជាតិសាធារណៈសូកូ

នៅថ្ងៃទី៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៣ មូលនិធិអភិរក្សសត្វព្រៃពិភពលោក (WWF) បានដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិនៅក្នុងចក្រភពអង់គ្លេស។ ពាក្យបណ្តឹងនោះលើកឡើងថាក្រុមហ៊ុនសូកូ បានធ្វើសកម្មភាពរុករកប្រេងនៅក្នុងឧទ្យានជាតិវីរ៉ុនហ្គា (Virunga) នៅក្នុងសាធារណៈរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យកុងហ្គោ ("ប្រទេសកុងហ្គោ") និងថាសកម្មភាពទាំងនោះត្រូវបានហាមឃាត់ក្រោមកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិ និងច្បាប់របស់ប្រទេសកុងហ្គោ (ជាពិសេស សកម្មភាពទាំងនោះមិនអនុលោមតាមលក្ខខណ្ឌនៃតំបន់បេតិកភណ្ឌពិភពលោករបស់ឧទ្យានជាតិនេះ) និងបានបង្កឱ្យមានផលប៉ះពាល់មិនល្អដល់បរិស្ថាន និងសហគមន៍នានានៅមូលដ្ឋាន។ ក្រុមហ៊ុនសូកូ បានឆ្លើយតបនៅថ្ងៃទី១២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៣ និងបានច្រានចោលការចោទប្រកាន់ទាំងនេះ ដោយលើកឡើងថា សកម្មភាពរបស់ខ្លួននៅក្នុងឧទ្យានជាតិផ្តោតត្រឹមតែការសិក្សាពីបរិស្ថាន វិទ្យាសាស្រ្ត និងសង្គម ហើយថាសកម្មភាពរបស់ខ្លួនមិនបានបង្កផលប៉ះពាល់មិនល្អធ្ងន់ធ្ងរណាមួយដល់តំបន់ ឬសហគមន៍មូលដ្ឋានឡើយ។ ស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិបានទទួលយកជាតុផ្សំនៃពាក្យបណ្តឹងពាក់ព័ន្ធនឹងការចូលរួមរបស់ភាគីពាក់ព័ន្ធ សិទ្ធិមនុស្ស និងអនុសាសន៍ផ្នែកបរិស្ថាន ស្របតាមគោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ និងផ្តល់លទ្ធភាពដល់ភាគីក្នុងការប្រើប្រាស់យន្តការស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិ សម្រាប់ដោះស្រាយបញ្ហារបស់ពួកគេដោយប្រើប្រាស់អ្នកសម្រុះសម្រួលមកពីខាងក្រៅ។

ភាគីទាំងសងខាងបានព្រមព្រៀងចូលរួម ហើយបន្ទាប់ពីឆ្លងកាត់ការសម្រុះសម្រួលរួច គូភាគីក៏បានព្រមព្រៀងគ្នា។ ក្រុមហ៊ុនសូកូ បានប្តេជ្ញាបញ្ឈប់ប្រតិបត្តិការរបស់ខ្លួននៅក្នុងតំបន់វីរ៉ុនហ្គា ក្នុងរយៈពេល ៣០ ថ្ងៃ និងមិនធ្វើសកម្មភាពខួងរុករកផ្សេងទៀតនៅក្នុងឧទ្យានជាតិវីរ៉ុនហ្គា ឡើយ លើកលែងតែអង្គការយូនេស្កូ (UNESCO) និងរដ្ឋាភិបាលកុងហ្គោឯកភាពថាសកម្មភាពទាំងនោះអនុលោមតាមលក្ខខណ្ឌនៃតំបន់បេតិកភណ្ឌពិភពលោក។ ក្រុមហ៊ុនសូកូ ក៏បានប្តេជ្ញាមិនធ្វើប្រតិបត្តិការនៅក្នុងតំបន់បេតិកភណ្ឌពិភពលោកផ្សេងទៀតទូទាំងសកលលោកដែរ។ ក្នុងន័យនេះ អង្គការ WWF បានព្រមព្រៀងបញ្ឈប់ការប្តឹងផ្តល់ទៀត។

កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការ WWF និងក្រុមហ៊ុនសូកូ គឺជាលើកទីមួយហើយដែលក្រុមហ៊ុនឯកជនបានព្រមព្រៀងបញ្ឈប់ប្រតិបត្តិការរបស់ខ្លួននៅក្នុងដំណាក់កាលនៃការសម្រុះសម្រួលក្រោមការជួយជ្រោមជ្រែងរបស់ស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិ។

---

[8] អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់, "ការអនុវត្តគោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ ៖ ស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិចាប់ពីឆ្នាំ២០០០ ដល់ឆ្នាំ២០១៥" (ថ្ងៃទី២១ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៦) តាមរយៈ http://bit.ly/29eOCif

៣.៤ ការអនុវត្តគោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍ សម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិនៅក្នុងបរិបទកម្ពុជា

សហគ្រាសពហុជាតិមិនត្រឹមតែត្រូវបានគេរំពឹងថានឹងអនុវត្តតាមអនុសាសន៍នៃគោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ នៅក្នុងប្រតិបត្តិការរបស់ខ្លួនប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែផ្នែកសំខាន់មួយនៃប្រព័ន្ធគោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ ក៏មានការរំពឹងថាសហគ្រាសពហុជាតិនឹងអនុវត្តការត្រួតពិនិត្យដ៏ត្រឹមត្រូវក្នុងការកំណត់ បង្ការ និងកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមាន ដែលអាចកើតមានជាផ្នែកនៃខ្សែសង្វាក់ផ្គត់ផ្គង់របស់ខ្លួន ឬតាមរយៈសកម្មភាពដែលភ្ជាប់ដោយទំនាក់ទំនងធុរកិច្ចផងដែរ។ ករណីនេះពាក់ព័ន្ធជាពិសេសនៅក្នុងបរិបទកម្ពុជា ដែលជាឧទាហរណ៍ រោងចក្រ និងចម្ការក្នុងស្រុកខ្មែរជាប្រភពនៃវត្ថុធាតុដើមសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិបរទេស ដូចជាសម្លៀកបំពាក់ ឬស្ករសជាដើម។ នៅពេលដែលសហគ្រាសពហុជាតិមិនបានយកចិត្តទុកដាក់ខ្លាំងឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ ពួកគាត់អាចខកខានក្នុងការបំពេញតាមការទទួលខុសត្រូវរបស់ខ្លួនស្របតាមគោលការណ៍នេះ ដែលករណីនេះអាចបង្កើតជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ឱ្យអង្គការសង្គមស៊ីវិលធ្វើយុទ្ធនាការ ឬដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិដែលពាក់ព័ន្ធ។

ដោយមានការពិភាក្សាជាមួយធុរកិច្ច សហជីព និងសង្គមស៊ីវិល អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍបានបង្កើតជាបណ្តុំនៃសេចក្តីណែនាំសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិអំពីរបៀបអនុវត្តគោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ។ ដើម្បីឱ្យសហគ្រាសពហុជាតិធ្វើការយកចិត្តទុកដាក់ខ្លាំងក្នុងការធានាថាខ្សែសង្វាក់ផ្គត់ផ្គង់របស់ខ្លួនមិនបង្កផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមានណាមួយ រួមទាំងសិទ្ធិមនុស្សនោះ សហគ្រាសពហុជាតិគប្បី ៖

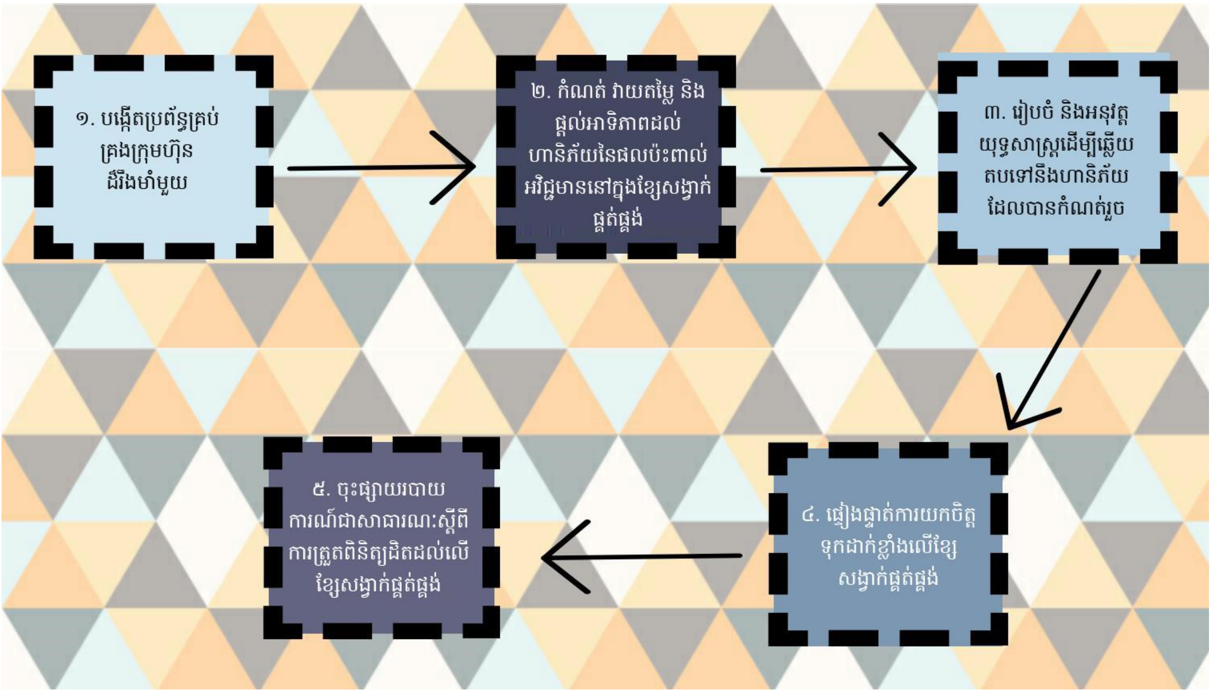

១. **<u>បង្កើតប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងក្រុមហ៊ុនដ៏រឹងមាំមួយ</u>** ៖ ឧទាហរណ៍ សហគ្រាសពហុជាតិនីមួយៗគួរតែមានគោលនយោបាយក្រុមហ៊ុនច្បាស់លាស់មួយស្តីពីបទដ្ឋានក្រមសីលធម៌នៃធុរកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ ដែលខ្លួនប្តេជ្ញាគោរពតាម ដូចជាគោលនយោបាយសិទ្ធិមនុស្ស និងបរិស្ថាន។

២. **<u>កំណត់ វាយតម្លៃ និងផ្តល់អាទិភាពដល់ហានិភ័យនៃផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមាននៅក្នុងខ្សែសង្វាក់ផ្គត់ផ្គង់</u>** ៖ របៀបអនុវត្តសកម្មភាពនេះតាមទិដ្ឋភាពជាក់ស្តែងអាស្រ័យលើវិស័យដែលសហគ្រាសពហុជាតិធ្វើប្រតិបត្តិការ។ ក្រុមហ៊ុនមួយដែលប្រមូលទិញផលិតផលវាយនភ័ណ្ឌពីរោងចក្រគ្រប់គ្រងដោយឯករាជ្យនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា នឹងជួបបញ្ហាប្រឈមផ្សេងនៅក្នុងការព្យាយាមកំណត់ពីហានិភ័យខុសពីក្រុមហ៊ុនដែលកាន់កាប់ដីធ្លីនៅកម្ពុជា និងធ្វើចម្ការផ្ទាល់ខ្លួន។

៣. **<u>រៀបចំ និងអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងហានិភ័យដែលបានកំណត់រួច</u>** ៖ ប្រសិនបើសហគ្រាសពហុជាតិរកឃើញថាខ្សែសង្វាក់ផ្គត់ផ្គង់ ឬដៃគូធុរកិច្ចរបស់ខ្លួនអាចបង្កើតឱ្យមានហានិភ័យនៃផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមានលើបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្ស (ឧទាហរណ៍ ការបណ្តេញចេញដោយបង្ខំ ឬការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិការងារ) សហគ្រាសនោះគួរតែចាត់វិធានការសមស្របដើម្បីជួយសម្រាលការខូចខាតទាំងនេះ ឧទាហរណ៍ តាមរយៈការចូលរួមជាមួយសហគមន៍មូលដ្ឋាន ការផ្តល់សំណងគ្រប់គ្រាន់ ឬបដិសេធធ្វើការជាមួយនឹងអ្នកផ្គត់ផ្គង់ក្នុងស្រុក រហូតទាល់តែមានការអនុវត្តស្របតាមបទដ្ឋានពលកម្មជាដើម។

៤. **<u>ផ្ទៀងផ្ទាត់ការយកចិត្តទុកដាក់ខ្លាំងលើខ្សែសង្វាក់ផ្គត់ផ្គង់</u>** ៖ ឧទាហរណ៍ តាមរយៈប្រព័ន្ធសវនកម្មឯករាជ្យធ្វើឡើងដោយភាគីទី៣។

៥. **<u>ចុះផ្សាយរបាយការណ៍ជាសាធារណៈស្តីពីការត្រួតពិនិត្យដិតដល់លើខ្សែសង្វាក់ផ្គត់ផ្គង់។</u>**

តម្រូវការនៃការត្រួតពិនិត្យដិតដល់មិនមានលក្ខណៈដូចគ្នាគ្រប់សហគ្រាសពហុជាតិនោះទេ ហើយគួរតែត្រូវបានធ្វើឡើងឱ្យស៊ីសង្វាក់ទៅតាមឧស្សាហកម្ម និងបរិបទនីមួយៗដែលខ្លួនធ្វើប្រតិបត្តិការ។ គិតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍបានតាក់តែងសេចក្តីណែនាំលើវិស័យនៃប្រតិបត្តិការធុរកិច្ចខុសៗគ្នាមួយចំនួន រាប់ចាប់ពីឧស្សាហកម្មទាញយកធនធានក្រោមដី រហូតដល់វិស័យហិរញ្ញវត្ថុ ប៉ុន្តែគោលការណ៍ណែនាំដែលទំនងជាពាក់ព័ន្ធខ្លាំងបំផុតនៅក្នុងវិស័យទាំងនេះក្នុងការតម្រូវឱ្យសហគ្រាសពហុជាតិដែលធ្វើប្រតិបត្តិការនៅកម្ពុជា គឺសេចក្តីណែនាំដែលធ្វើឡើងរវាងអង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍ និងអង្គការស្បៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិសម្រាប់ខ្សែសង្វាក់ផ្គត់ផ្គង់កសិកម្មប្រកបដោយទទួលខុសត្រូវ ដែលសេចក្តីណែនាំនេះរួមបញ្ចូលផងដែរនូវឧបសម្ព័ន្ធជាក់លាក់អំពីការចូលរួមរបស់ជនជាតិដើមភាគតិច និងសេចក្តីព្រាងនៃការណែនាំស្តីពីខ្សែសង្វាក់ផ្គត់ផ្គង់ប្រកបដោយទទួលខុសត្រូវនៅក្នុងវិស័យសម្លៀកបំពាក់ និងស្បែកជើង។ សេចក្តីណែនាំទាំងនេះអាចជាធនធានដ៏មានតម្លៃសម្រាប់អង្គការសង្គមស៊ីវិល តាមរយៈការ

ដាក់ចេញនូវលក្ខខណ្ឌយ៉ាងច្បាស់លាស់ស្តីពីការអនុវត្តល្អបំផុត ដែលមានការទទួលស្គាល់ជាអន្តរជាតិដោយសហគ្រាសពហុជាតិ ដែលរំពឹងថានឹងត្រូវអនុវត្តតាម។

៤. គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់

៤.១ តើគោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់ គឺជាអ្វី?

គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់ គឺជាគោលការណ៍ដែលទទួលស្គាល់ជាអន្តរជាតិដំបូងគេស្តីពីអភិបាលកិច្ចនៃការកាន់កាប់ ដែលសំដៅ**លើកកម្ពស់ការធានាសិទ្ធិកាន់កាប់ដោយសុវត្ថិភាព និងការទទួលបានដីធ្លី ជលផល និងព្រៃឈើស្មើភាពគ្នា សម្រាប់ជាមធ្យោបាយលុបបំបាត់ភាពអត់ឃ្លាន និងភាពក្រីក្រ ដែលគាំទ្រដល់ការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយចីរភាព និងធ្វើឱ្យបរិស្ថានប្រសើរឡើង**។ គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់ លើកកម្ពស់អភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ធនធានជលផល និងធនធានព្រៃឈើ ដោយគោរពតាមគ្រប់ទម្រង់ទាំងអស់នៃការកាន់កាប់ ៖ ជាសាធារណៈ លក្ខណៈឯកជន សមូហភាព ជនជាតិដើមភាគតិច តាមប្រពៃណី និងក្រៅប្រព័ន្ធ។ គោលដៅសំខាន់បំផុតនៃគោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តនេះ គឺដើម្បីសម្រេចឱ្យបាននូវសន្តិសុខស្បៀងសម្រាប់មនុស្សគ្រប់រូប ក៏ប៉ុន្តែទន្ទឹមនឹងគាំទ្រដល់ការខិតខំប្រឹងប្រែងលើការលុបបំបាត់ភាពអត់ឃ្លាន និងភាពក្រីក្រ គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់ក៏មានគោលបំណងរួមចំណែកដល់ការសម្រេចឱ្យបាននូវជីវភាពរបស់នៅប្រកបដោយចីរភាព ស្ថេរភាពសង្គម សន្តិសុខលំនៅដ្ឋាន ការអភិវឌ្ឍជនបទ ការការពារបរិស្ថាន និងការអភិវឌ្ឍសង្គម និងសេដ្ឋកិច្ចប្រកបដោយចីរភាព។ គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តនេះក៏មានគោលបំណងផ្តល់ប្រយោជន៍ដល់មនុស្សគ្រប់រូបនៅគ្រប់ប្រទេសទាំងអស់ ទោះបីជាគោលការណ៍នេះសង្កត់ធ្ងន់តែទៅលើជនងាយរងគ្រោះ និងជនដែលមិនសូវទទួលបានការយកចិត្តទុកដាក់យ៉ាងណាក្តី។

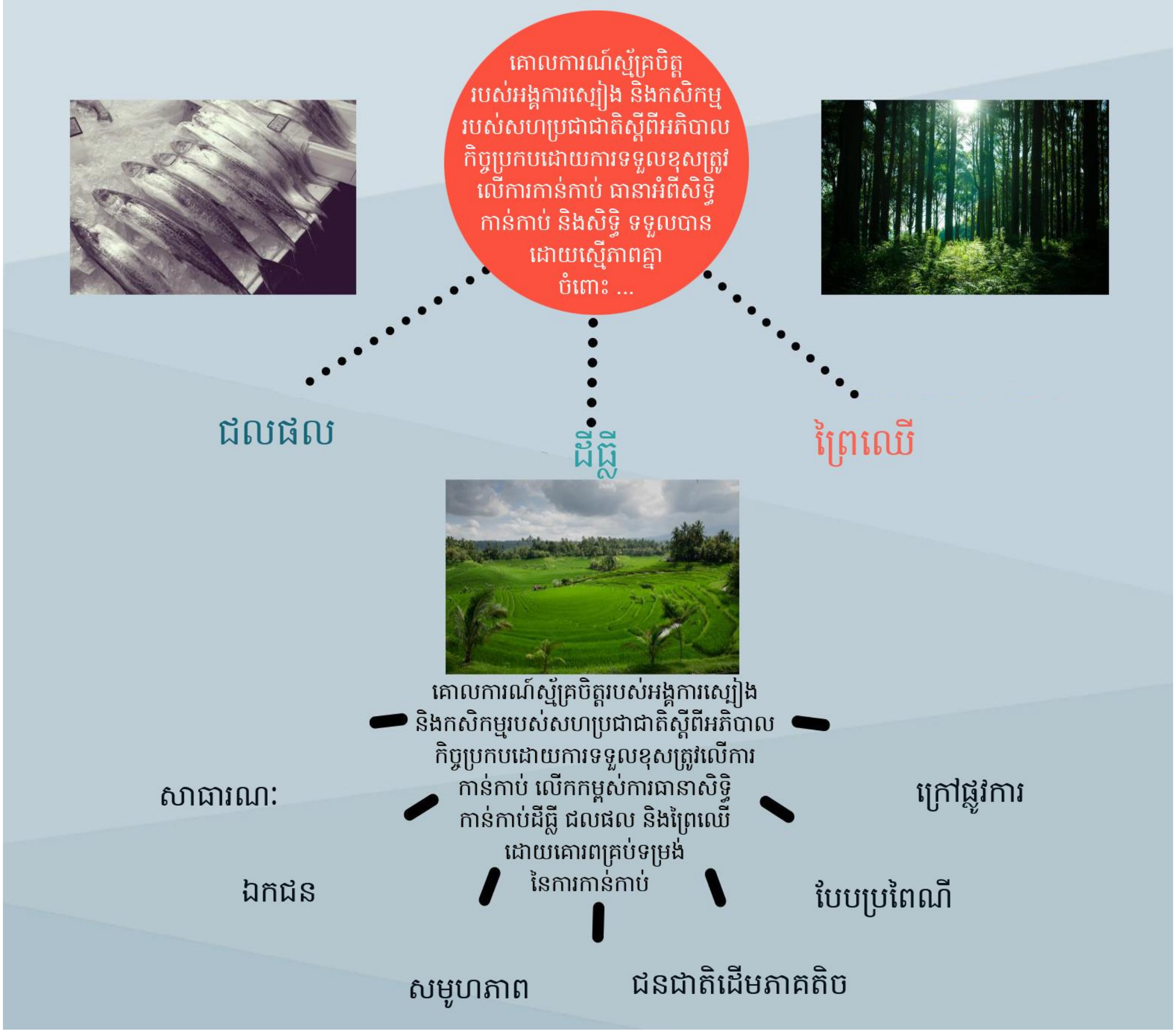

តើ "ការកាន់កាប់" ជាអ្វី?

"ការកាន់កាប់" គឺជាទំនាក់ទំនងទៅនឹងដីធ្លី និងធនធានធម្មជាតិនៅលើដីធ្លី ក្នុងចំណោមមនុស្ស ក្នុងនាមជាបុគ្គល ឬជាក្រុម។ ទំនាក់ទំនងនេះអាចត្រូវបានកំណត់ដោយច្បាប់ (ឧទាហរណ៍ តាមរយៈកម្មសិទ្ធិដីធ្លី) ឬតាមរយៈប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់។ វិធាននៃការកាន់កាប់ ដូចជាតាមរយៈច្បាប់ភូមិបាលកំណត់អំពីរបៀបដែលសិទ្ធិកាន់កាប់លើដីធ្លីប្រព្រឹត្តទៅនៅក្នុងសង្គម។ ប្រព័ន្ធនៃការកាន់កាប់ដីធ្លីកំណត់អ្នកទាំងឡាយណាដែលអាចប្រើប្រាស់ធនធានសម្រាប់រយៈពេលណាមួយ និងក្រោមលក្ខខណ្ឌបែបណាខ្លះ។

(ប្រភព ៖ អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិ, "ការសិក្សាលើកទីបីអំពីការកាន់កាប់ដីធ្លី ៖ ការកាន់កាប់ដីធ្លី និងការអភិវឌ្ឍជនបទ" (ឆ្នាំ២០០២) https://goo.gl/gJ7MsU *)*

៤.២ តើអង្គការសង្គមស៊ីវិលអាចប្រើប្រាស់គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្ដីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់បានដោយរបៀបណា?

តាមរយៈការផ្ដល់សេចក្ដីណែនាំច្បាស់លាស់ និងជាក់ស្ដែងលើផ្នែកបច្ចេកទេស និងជំនាញនៃគោលនយោបាយ គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្ដីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់អាចប្រើជាឧបករណ៍ដ៏មានប្រយោជន៍មួយសម្រាប់អង្គការសង្គមស៊ីវិលនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជានៅក្នុងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ខ្លួនដើម្បីលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីការគ្រប់គ្រង និងការធ្វើអាជីវកម្មលើដីធ្លីឱ្យបានត្រឹមត្រូវ។

ដូចគ្នានឹងគោលការណ៍ណែនាំរបស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិដែរ គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តនេះមិនចងជាកាតព្វកិច្ចទេ ហើយគួរតែបំពេញបន្ថែម មិនមែនជំនួសឱ្យកាតព្វកិច្ចដែលមានស្រាប់ក្រោមច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិនោះទេ។ ប៉ុន្តែ វិសាលភាពនៃគោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តនេះមានលក្ខណៈទូលាយជាងគោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ ៖ គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្ដីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់ មិនត្រឹមតែអាចប្រើដោយវិស័យធុរកិច្ចប៉ុណ្ណោះទេ តែថែមទាំងសម្រាប់**បុគ្គលគ្រប់រូបដែលមានការព្រួយបារម្ភអំពីបញ្ហាអភិបាលកិច្ចនៃការកាន់កាប់** រួមទាំងរដ្ឋាភិបាល អ្នកប្រើប្រាស់ដីធ្លី ជនជាតិដើមភាគតិច និងសង្គមស៊ីវិល។ គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តនេះក៏អនុវត្តជាសកលផងដែរ ដោយគោលការណ៍នេះអាចប្រើប្រាស់ដោយ និងនៅក្នុងប្រទេស និងគ្រប់តំបន់ទាំងអស់។

គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្ដីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅឆ្នាំ២០១១ និងឆ្នាំ២០១២ ដោយគណៈកម្មាធិការសន្តិសុខស្បៀងពិភពលោករបស់អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិ ដោយមានការពិភាក្សាជាមួយភាគីពាក់ព័ន្ធរួមទាំងសង្គមស៊ីវិល និងធុរកិច្ច។ ដំណើរការដែលមានការចូលរួមសម្រាប់ការបង្កើតគោលការណ៍នេះ គឺជាភាពខ្លាំងមួយនៃគោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តនេះ ក៏ដូចជាតួនាទីដ៏ចម្បងដែលគោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តផ្ដល់ជូនអំពីសិទ្ធិស្ត្រី និងជនជាតិដើមភាគតិច។ ក៏ប៉ុន្តែ គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តនេះមិនចងជាកាតព្វកិច្ចផ្លូវច្បាប់ ហើយខុសពីគោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តនេះមិនមានយន្តការដោះស្រាយបណ្ដឹងផ្ទាល់ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាពាក់ព័ន្ធនឹងការ (មិន)អនុវត្តតាមនោះទេ។ ហេតុដូច្នេះ ខណៈដែលគោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តនេះអាចផ្ដល់សេចក្ដីណែនាំដ៏មានប្រយោជន៍ដល់ស្ថាប័ននានាអំពីរបៀបដោះស្រាយបញ្ហាកាន់កាប់ដីធ្លីប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តនេះអាចមានប្រសិទ្ធភាពតិចជាងនៅពេលបំពេញតាមសសរស្ដម្ភទី ៣ នៃក្របខណ្ឌរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្ដីពីធុរកិច្ចនិងសិទ្ធិមនុស្ស ៖ ការផ្ដល់ដំណោះស្រាយ។

ដូច្នេះ គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការសៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់អាចមានប្រយោជន៍បំផុតសម្រាប់អង្គការសង្គមស៊ីវិលសម្រាប់ជាឯកសារយោងនៅពេលធ្វើការពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងធុរកិច្ច និងរដ្ឋាភិបាល ដោយហេតុថាគោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តនេះកំណត់យ៉ាងច្បាស់អំពីបទដ្ឋានដែលស្ថាប័នទាំងអស់ត្រូវបានរំពឹងទុកថានឹងអនុលោមតាមនៅពេលដោះស្រាយជាមួយនឹងបញ្ហាអភិបាលកិច្ចផ្នែកដីធ្លី។ ដោយសារគោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការសៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់ជាលិខិតុបករណ៍សកលដែលបានបង្កើតដោយស្ថាប័នរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ដោយមានការឯកភាពពីសំណាក់ដៃគូពាក់ព័ន្ធសំខាន់ៗ យើងនិយាយបានថាគោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការសៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់មានការទទួលស្គាល់ និងភាពត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ក្នុងកម្រិតខ្ពស់ ដែលអាចផ្តល់ទម្ងន់បន្ថែមទៅលើយុទ្ធនាការរបស់អង្គការសង្គមស៊ីវិលក្នុងការផ្លាស់ប្តូរឥរិយាបថរបស់ក្រុមហ៊ុន ឬដោះស្រាយបញ្ហារំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សដោយវិស័យធុរកិច្ច។ ការផ្តោតរបស់គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការសៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់ទៅលើជនជាតិដើមភាគតិចក៏ធ្វើឱ្យគោលការណ៍ណែនាំនេះរឹតតែជាឧបករណ៍ដ៏មានប្រយោជន៍មួយសម្រាប់បង្កើនការយល់ដឹងក្នុងចំណោមជនជាតិដើមភាគតិចអំពីសិទ្ធិដែលពួកគាត់មានលើដីធ្លីផងដែរ។

៤.៣ ការប្រើប្រាស់គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការសៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់ ដើម្បីការពារសិទ្ធិមនុស្ស

គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការសៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់ផ្តល់តួនាទីដ៏ចម្បងមួយដល់ការការពារសិទ្ធិមនុស្ស។ នៅក្នុងជំពូកស្តីពីបញ្ហាទូទៅ គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តនេះក្រើនរម្លឹកឡើងវិញយ៉ាងច្បាស់ពីកាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋក្រោមលិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សដែលមានជាធរមាន។

ក៏ប៉ុន្តែ ខណៈដែលអនុសាសន៍ជាច្រើនសំដៅផ្ទាល់ទៅលើរដ្ឋ គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការសៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់ក៏ទទួលស្គាល់អំពីទំនួលខុសត្រូវរបស់តួអង្គមិនមែនរដ្ឋផងដែរ រួមទាំងសហគ្រាសធុរកិច្ច ដោយចែងយ៉ាងច្បាស់ថាតួអង្គទាំងនោះ *"មានការទទួលខុសត្រូវក្នុងការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស និងសិទ្ធិកាន់កាប់ដីស្របច្បាប់។"* ស្រដៀងគ្នានឹងគោលការណ៍របស់អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍសម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិដែរ គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការសៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើ

ការកាន់កាប់ចែងថាសហគ្រាសធុរកិច្ច *"ត្រូវប្រតិបត្តិការប្រកបដោយការយកចិត្តទុកដាក់ខ្លាំង ដើម្បីបញ្ចៀសការបំពានលើសិទ្ធិមនុស្ស និងសិទ្ធិកាន់កាប់ដីស្របច្បាប់របស់អ្នកដទៃ។"*

ដើម្បីការអនុវត្តសិទ្ធិ និងការទទួលខុសត្រូវទាំងនេះ គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់លើកឡើងពីគោលការណ៍ចំនួន ១០ ចំណុចដែលមានសារៈសំខាន់ក្នុងការរួមចំណែកដល់អភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់ដីធ្លី ៖

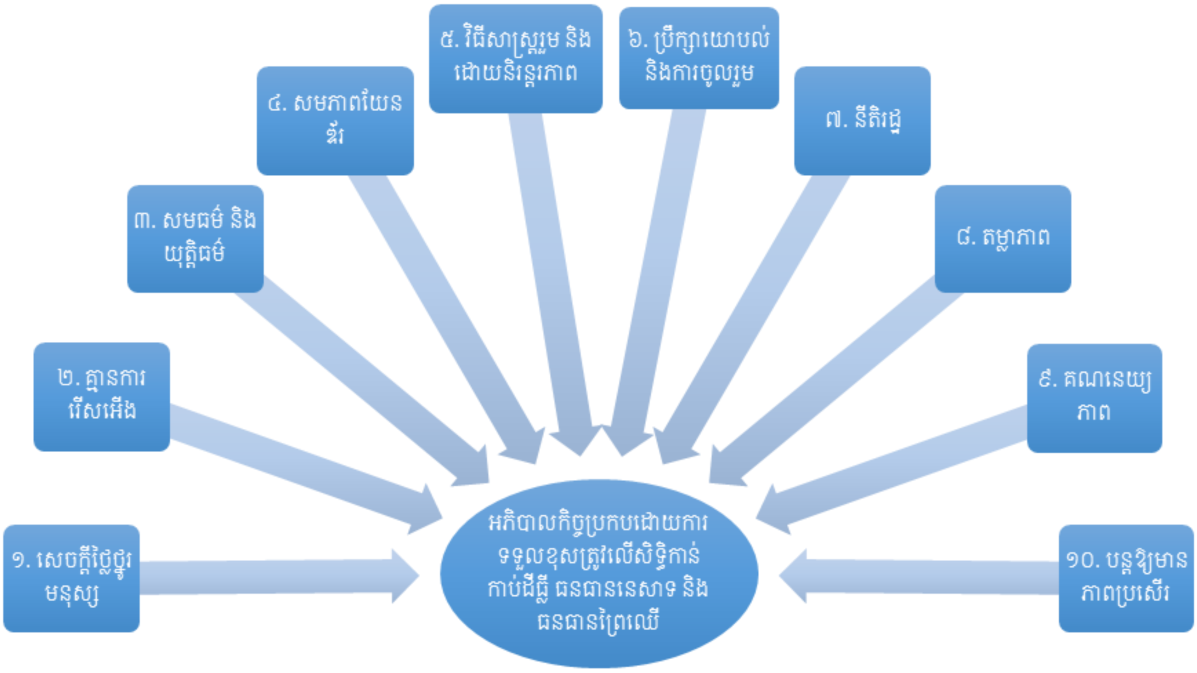

៤.៤ អភិបាលកិច្ចល្អនៃការកាន់កាប់ក្នុងស្ថានភាពជាក់ស្តែង

ជំពូកបន្ទាប់ៗរៀបរាប់ពីគោលការណ៍ទូទៅទាំងនេះ និងផ្តល់នូវសេចក្តីណែនាំលម្អិតបន្ថែមទៀតស្តីពីវិធីដែលជំពូកទាំងនេះគួរតែត្រូវបានទទួលស្គាល់នៅក្នុងបរិបទជាក់ស្តែង។ ក្នុងករណីនេះ គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់អាចធ្វើជាសេចក្តីយោងក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែងដ៏មានប្រយោជន៍មួយ សម្រាប់អង្គការសង្គមស៊ីវិលនៅក្នុងការងាររបស់ខ្លួនក្នុងករណីជាក់លាក់នីមួយៗដើម្បីធ្វើការជួសមុខឱ្យបុគ្គល និងក្រុមជាក់លាក់ណាមួយដែលសិទ្ធិមនុស្សរបស់អ្នកទាំងនោះត្រូវទទួលរងផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមានពីវិស័យធុរកិច្ច។ មានផ្នែកជាច្រើនដែលពាក់ព័ន្ធជាពិសេស និងមានប្រយោជន៍នៅក្នុងបរិបទកម្ពុជា។ ឧទាហរណ៍ចំនួន ៣ ត្រូវបានលើកឡើងដូចតទៅ ៖

គោលការណ៍ទី៣.៩ ៖ ជនជាតិដើមភាគតិច និងសហគមន៍ផ្សេងៗដែលមានប្រព័ន្ធកាន់កាប់ដីធ្លីតាមបែបប្រពៃណី

នៅកម្ពុជា ជនជាតិដើមភាគតិចនៅតែបន្តទទួលរងការរំលោភសិទ្ធិមនុស្សតាមរយៈការផ្ទេរដីមិនស្របច្បាប់របស់ពួកគាត់ ការបណ្ដេញចេញដោយបង្ខំ និងការបំផ្លិចបំផ្លាញបរររកស៊ីរបស់ពួកគាត់។ គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្ដីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់បានរួមបញ្ចូលទាំងអនុសាសន៍ដែលរដ្ឋ និងតួអង្គមិនមែនរដ្ឋទទួលស្គាល់ថាដីធ្លី ជលផល និងព្រៃឈើមានតម្លៃផ្នែកសង្គម វប្បធម៌ ជំនឿ សេដ្ឋកិច្ច បរិស្ថាន និងនយោបាយទៅដល់ជនជាតិដើមភាគតិច ហើយរដ្ឋគប្បីត្រូវផ្ដល់ការទទួលស្គាល់ឱ្យបានត្រឹមត្រូវ និងការពារសិទ្ធិកាន់កាប់ដីស្របច្បាប់របស់ជនជាតិដើមភាគតិចឱ្យស្របជាមួយនឹងកាតព្វកិច្ច ដែលមានស្រាប់ក្រោមច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិ ព្រមទាំងរដ្ឋ និងភាគីផ្សេងទៀតគប្បីត្រូវប្រឹក្សាយោបល់ជាមួយជនជាតិដើមភាគតិចដោយភាពស្មោះត្រង់មុននឹងចាប់ផ្ដើមគម្រោងណាមួយ។ នៅក្នុងបរិបទនេះ គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្ដីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់រួមបញ្ចូលនូវសេចក្ដីយោងអំពីទស្សនៈនៃការយល់ព្រមដោយសេរី ជាមុន និងទទួលបាននូវការជូនដំណឹង ដែលដកស្រង់ចេញពីសេចក្ដីប្រកាសស្ដីពីសិទ្ធិជនជាតិដើមភាគតិចរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ និងទទួលស្គាល់ថាជាបទដ្ឋានសំខាន់មួយសម្រាប់ការប្រឹក្សាយោបល់ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងមានអត្ថន័យជាមួយនឹងជនជាតិដើមភាគតិច។

គោលការណ៍ទី១៦ ៖ អស្សាមិករណ៍[9] និងសំណង

ដោយសារតែមានការបណ្ដេញចេញដោយបង្ខំនៅកម្ពុជាចេះតែបន្តកើតមាន គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្ដីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់អាចផ្ដល់សេចក្ដីណែនាំដ៏មានប្រយោជន៍អំពីវិធីបញ្ចៀសការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សបែបនេះ ដែលអាចកើតមាននាពេលអនាគត។ ដោយឡែក គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្ដីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់ផ្ដល់អនុសាសន៍ថានៅក្នុងករណីអស្សាមិករណ៍ រដ្ឋគប្បីត្រូវធានាអំពីការវាយតម្លៃដ៏ត្រឹមត្រូវ និងការផ្ដល់សំណងភ្លាមៗដោយអនុលោមតាមច្បាប់ជាតិ រដ្ឋគប្បីត្រូវខ្នះខ្នែងបង្ការអំពើពុករលួយ និងអ្វី

[9] មាត្រា ៤ នៃច្បាប់ស្ដីពីអស្សាមិករណ៍ឆ្នាំ២០១០ ៖ អស្សាមិករណ៍ សំដៅដល់ការដកហូតកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុ ឬសិទ្ធិប្រត្យក្សលើអចលនវត្ថុរបស់រូបវន្តបុគ្គល នីតិបុគ្គលឯកជន និងនីតិបុគ្គលសាធារណៈ រួមមាន ដី សំណង់ និងដំណាំដាំដុះសម្រាប់បម្រើការស្ថាបនាស្ដារ និងពង្រីកហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្តសាធារណៈដែលបម្រើប្រយោជន៍សាធារណៈ និងផលប្រយោជន៍ជាតិ ព្រមទាំងផ្ដល់នូវសំណងជាមុនដោយសមរម្យ និងយុត្តិធម៌។

ដែលសំខាន់ រាល់ការបណ្តេញចេញ និងការប្តូរកន្លែងតាំងលំនៅមិនគួរបណ្តាលឱ្យបុគ្គលប្រែជាគ្មានផ្ទះសម្បែង ឬក្លាយជាជនងាយរងគ្រោះអំពីការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សនោះទេ។

<u>គោលការណ៍ទី២៥ ៖ ទំនាស់ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ធនធាននេសាទ និងធនធានព្រៃឈើ</u>

ដោយមានការផ្លាស់ទីជម្រកទូទាំងប្រទេស និងការបំផ្លិចបំផ្លាញប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិដីធ្លីក្នុងអំឡុងរបបប្រល័យពូជសាសន៍ខ្មែរក្រហមនៅកម្ពុជា ដែលករណីនេះនៅតែប៉ះពាល់ដល់អភិបាលកិច្ចនៃការកាន់កាប់ដីនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រមួយនេះនាពេលបច្ចុប្បន្ននោះ អនុសាសន៍ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងទំនាស់ក៏មានសារៈសំខាន់ផងដែរ។ គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការស្បៀងនិងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើការកាន់កាប់ផ្តល់អនុសាសន៍ថា រដ្ឋ *"ធានាថារាល់បញ្ហានៃការកាន់កាប់ត្រូវបានដោះស្រាយមុនពេល ក្នុងអំឡុងពេល និងក្រោយពេលមានទំនាស់"* និងថាដោយសារមូលហេតុទំនាស់ កន្លែងណាដែលពុំមានការកត់ត្រាអំពីការកាន់កាប់ដីជាផ្លូវការទេនោះ សិទ្ធិកាន់កាប់ដីដែលមានស្រាប់គប្បីត្រូវចងក្រងទុកជាឯកសារឱ្យបានល្អបំផុតតាមដែលអាចធ្វើទៅបានដោយឈរលើការគិតគូរដល់បញ្ហាយែនឌ័រ រួមទាំងតាមរយៈការពិនិត្យមើលពីប្រវត្តិ និងសក្ខីកម្មផ្ទាល់មាត់។

ឯកសារយោង

ម.ស.ម.ក, 'កម្ពុជា ៖ ដីមានជម្លោះ ទិដ្ឋភាពនៃស្ថានភាពដីធ្លី' (របាយការណ៍)(ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៣) https://goo.gl/QPh8sa

ម.ស.ម.ក, 'បរាជ័យនៃយន្តការដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លី' (កំណត់ត្រាសង្ខេប) (ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៤) https://goo.gl/js0guS

អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិ, "ការសិក្សាលើកទីបីអំពីការកាន់កាប់ដីធ្លី ៖ ការកាន់កាប់ដីធ្លី និងការអភិវឌ្ឍជនបទ" (ឆ្នាំ២០០២) https://goo.gl/gJ7MsU

អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិ, "គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្តរបស់អង្គការស្បៀង និងកសិកម្មរបស់សហប្រជាជាតិស្តីពីអភិបាលកិច្ចប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវលើសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ធនធាននេសាទ និងធនធានព្រៃឈើនៅក្នុងបរិបទសន្តិសុខស្បៀង" (ឆ្នាំ២០១២) https://goo.gl/EHPEz2

អង្គការឃ្លាំមើលសិទ្ធិមនុស្ស, '"ធ្វើការឱ្យលឿន ឬឈប់ធ្វើការ" ការរំលោភសិទ្ធិការងារនៅក្នុងឧស្សាហកម្មកាត់ដេរក្នុងប្រទេសកម្ពុជា' (ខែមិនា ឆ្នាំ២០១៥) http://bit.ly/1NAZeEk

អង្គការប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍ, "គោលការណ៍សម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ" (កំណែឆ្នាំ២០១១), ជំពូកទី៦ http://bit.ly/1kPDOqW

អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍ, "ការអនុវត្តគោលការណ៍សម្រាប់សហគ្រាសពហុជាតិ ៖ ស្ថាប័នបង្គោលថ្នាក់ជាតិពីឆ្នាំ២០០០ ដល់ឆ្នាំ២០១៥" (ថ្ងៃទី២១ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៦) http://bit.ly/29eOCif

ការិយាល័យឧត្តមស្នងការរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិប្រចាំនៅកម្ពុជា, 'គោលការណ៍ណែនាំស្តីពីធុរកិច្ច និងសិទ្ធិមនុស្ស ៖ ការអនុវត្តក្របខណ្ឌអង្គកាសហប្រជាជាតិស្តីពី "ការការពារ ការគោរព និងដំណោះស្រាយ"' (ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១១) https://goo.gl/WE3OWm

បណ្ឌិត សាយ បូរី, "នីតិរដ្ឋបាលទូទៅ" (បណ្ណាគារ អង្គរ បោះពុម្ពលើកទី៤ ឆ្នាំ២០១២)